

Gînduri de Elul

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

Iudaismul pune accentul mai mult pe sfîrșitul unei opere decît pe inaugurarea ei. Oricît de bun ar fi aurgul sub care se pornește la drum, necunoscute sînt însă piedicile ce se vor ivi în cale, iar telul se află încă departe. Atunci cînd el a fost atins, cînd putem arunca privirea înapoi spre calea parcursă și să constatăm că cele ce ne-am propus și-au găsit realizarea, atunci putem fi stăpîniți de sentimentul unei adevărate satisfacții. Iată ce-l îndreptățește pe Eclesiast să exclame :

„...מַי בּוֹן עֵלְּנוּ מִכָּל הַמַּעֲשִׂים... „Mai bun e finalul decît începutul unui lucru“ (Ecl. 7—8).

Luna cea din urmă a calendarului nostru religios adverește această concepție, iar modul cum noi o întîmpinăm relevă ceea ce credem despre marea însemnătate a finalului. A mai trecut un an. Am întors paginile încă unui capitol din cartea vieții noastre. Am mai străbătut o etapă din itinerariul pe care-l parcurgem de la leagăn la mormînt. Luna Elul pune în fața fiecăruia dintre noi întrebarea : „Cum am folosit anul care se apropie de sfîrșit, ce am făcut noi dintr-insul ; am irosit oare zilele sale în zadar, sau le-am pus în slujba unui țel nobil ?“

Heșbon Hanefesh — „bilanț sufleteș“, iată marea semnificație a lunii care leagă trecutul ce nu se mai întoarce de viitorul pentru care ne pregătăm. Înaintea celui mai sever dintre judecători — conștiința noastră proprie — se perindă în aceste zile gîndurile, sentimentele și faptele noastre sînt supuse unei migăloase analize. „Să-ți înșeli aproapele, e un păcat ; să-l înșeli pe Dumnezeu e o naivitate ; să te înșeli pe tine însuși, e o crimă“, spunea un înțelept rabin. În vîlmășagul cotidianului, sîntem adesea înclinați să ne autoiluzionăm și să utilizăm două măsuri diferite în ceea ce privește aprecierea oamenilor : exigenți peste orice limită cu ceilalți, iertători fără margine pentru noi înșine. În timp ce nu găsim nici o scuză pentru greșelile aproapei, ne acordăm nouă cu dărnice circumstanțe atenuante în toate împrejurările. Luna Elul e menită să ne trezească din acest „dolce farniente“ în care ne place să ne legănăm. Ea ne introduce în cea mai dificilă dintre învățături ; aceea a cunoașterii propriii noastre ființe, cu toate umbrele, cu toate slăbiciunile, cu toate păcatele ei.

Primul cuvînt al fragmentului biblic ce-l citim în săptămîna în care începem această lună, e : „פֶּרֶשׁ“. „Privește !“

Învăța-te, omule, să privești spre propriul tău eu. Deschide ochii mari și îndreaptă-i spre adîncurile conștiinței tale. Scutură de pe

ca praful tuturor autoînșelăciunilor și privește astfel în oglinda sufletului tău — iată mesajul pe care ni-l aduce luna Elul. Firul vieții nu trebuie depănat la întîmplare. Mereu ne incumbă datoria de a veghea ca el să nu se încălească. Rostul cel mai înalt al finalului de săptămîna — Șabatul — e tocmai acel de a ne opri puțin, de a scruta caierul fracțiunii de viață ce s-a scurs în decursul celor șase zile precedente, pentru ca astfel să putem țese mai departe la măiestra broderie a existenței noastre. Ceea ce e Șabatul pentru săptămîna, e luna Elul pentru an : o privire retrospectivă plină de seriozitate, menită să îndrepte toate firele ce s-au încurcat și să le imbine într-un tot armonios.

Simplă și zguduitoare e, în această privință, ruga psalmistului : „לִמְנוּת יִמְנוּ בְּזֵכֶּךָ ה' „Învăța-ne, Doamne, să știm număra zilele vieții noastre“ (Psalmi 90—12). Știm să pătrundem în labirintul celor mai grele socoteli, însă cea mai elementară din ele, aceea a purtării evidenței zilelor vieții noastre, de aceasta uităm adesea. Suprema implorare ce o adresează deci cîntărețul psalmilor este aceea ca întotdeauna să aibă înaintea ochilor aritmetica vieții, așa cum o spune și luceafărul poeziei românești :

„Cu mîine zîcle ți adaugi
Cu ieri viața ta o scazi
Și ai cu toate astea în față
De-a pururi ziua cea de azi“.

Să știm să adunăm, să știm să facem și operația scăderii ; iată ceea ce e necesar pentru ca fiecare om să aibă o justă perspectivă a vieții. Precum știm să numărăm, să cîntărim, să socotim bunuri pămîntești, să știm să fim, cel puțin tot atît de parcimonioși, să păstrăm tot atîta grijă pentru cel mai prețios dintre capitaluri : zilele vieții noastre.

Am greșit oare, pînă acum, socoteala ? Dacă nu o îndreptăm, nu pornim oare mai departe spre alte erori de calcul ? Elul ne cheamă la aceste simple revizui și în aceasta rezidă explicația deosebitei gravități cu care apare această lună pe răbojul vremii.

Astfel, luna Elul este nu numai un final, ci și un preludiu. Astfel, ea izbutește nu numai să ne îndrepte privirile spre ceea ce am scăzut din viață, ci să ni le întoarcă spre viitor, spre anii pe care ne pregătăm să-i adăugăm la existența noastră. Astfel, ea devine o călăuză spre țelurile nobile și înalte spre care se îndreaptă pașii vieții noastre.

PLEGAREA ÎN STRĂINĂTATE A EMINENȚEI SALE D-LUI ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

În ziua de 27 iulie a.c. d. dr. Moses Rosen, Șef rabin al cultului mozaic și președinte al Federației Comunităților Evreiești (M) din Republica Socialistă România a plecat la Bruxelles, spre a lua parte la sesiunea plenară a Congresului Mondial Evreiesc ce se va ține în capitala Belgiei, între 31 iulie—10 august 1966.

Eminența Sa va fi referent în cadrul acestui congres, la discutarea

problemei „Viața comunităților evreiești“.

Pe aeroportul Băneasa au fost prezenți spre a-l saluta pe Eminența Sa : conducătorii Federației Comunităților Evreiești (M) și ai Comunității evreilor (M) din București, rabini, hahami, efori ai sinagogilor din Capitală.

A fost de față d. Gheorghe Nenciu, director adjunct în Departamentul Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri.

Sesiunea de la Bruxelles a Congresului Mondial Evreiesc

La 31 iulie a.c. s-a deschis la Bruxelles cea de-a V-a sesiune a Congresului Mondial Evreiesc. Atît prin numărul și compoziția delegațiilor, cît și prin problemele înscrise pe ordinea de zi, actuala sesiune promite a fi una din cele mai importante adunări ale acestui organism internațional al iudaismului. Subliniind acest lucru, d. dr. Nahum Goldmann, președintele Congresului, a spus, printre altele, următoarele într-o declarație dată publicității înainte de deschiderea sesiunii :

„Se pare că, după mulți ani de abținere, de data aceasta vor participa și reprezentanți ai evreimii din răsăritul Europei. Din multe țări vor lua parte delegații mai numeroase decît la sesiunile anterioare. Faptul că mare majoritate a comunităților din America va fi reprezentată de către o importantă delegație, conferă actualiei sesiuni o mult mai mare însemnătate“.

Pe ordinea de zi sînt înscrise probleme majore ca : a) Pacea și dezarmarea ; b) Drepturile omului ; c) Valorile spirituale și morale ale iudaismului ; d) Situația comunităților evreiești (La acest punct va prezenta un referat și Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen) etc. Un mare interes prezintă înscrierea pe ordinea de zi a actualiei sesiuni a problemelor privind relațiile dintre evrei și arabi, precum și a relațiilor

dintre evrei și germani. Cu privire la aceste puncte d. dr. Nahum Goldmann a declarat :

„Trebuie subliniată însemnătatea a două simpozioane. Unul se referă la problema arabilor și evreilor. Scopul nu este de a dezbatte relațiile israelo-arabe, ci de a se ocupa de relațiile dintre poporul arab și cel evreu nu numai în orientul apropiat, ci în întreaga lume, cu dorința de a se evita conflicte între evrei și arabi în multe regiuni ale lumii. Un alt simpozion — despre evrei și germani a produs oarecare nedumerire. Conducerea Congresului Mondial Evreiesc privește ca o necesitate discutarea deschisă și sinceră a acestor delicate și dificile probleme, deoarece ea este departe de a fi fost rezolvată... După tot ce s-a întîmplat în perioada hitleristă, este neîndoielnic că va trebui să treacă un timp pînă cînd relațiile germano-evreiești vor fi normalizate din punct de vedere spiritual și psihologic. Scopul discuțiilor ce vor avea loc la Bruxelles și la care vor participa personalități evreiești și germane de vază, este de a analiza problema în toată complexitatea ei și de a atrage atenția poporului german că simplul

(Continuare în pag. V-a)

În cursul lunii iulie 1966 țara noastră a fost vizitată de d. Morris Abraham, președintele lui „American Jewish Committee“. D-sa a petrecut o zi la Vaslui, orașul natal al părintelui său. În clișeu : întîlnirea d-lui Morris Abraham cu d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

A apărut :

CALENDARUL MOZAIC

(LIAH)

PE ANUL 5727

(1966—1967)

Calendarul cuprinde un bogat material, în limbile română și idiș despre datinile și practicile religioase pentru toatesărtătorile și aniversările din cursul anului.

Calendarul cuprinde, de asemenea :

— un breviar în limba română, în care sînt explicate pe înțelesul tuturor principalele instituții și norme ale vieții religioase evreiești ;

— aforisme talmudice ;

— date și imagini din activitatea Federației Comunităților Evreiești (M) și a unor așezăminte de cult mozaic din țară.

PREȚUL UNUI EXEMPLAR : 2 LEI

Comenzile se adresează Federației Comunităților Evreiești (M) din București, str. D. Racoviță, 8.

Dr. Shlomo Bickel la 70 de ani

Dr. Shlomo Bickel a împlinit recent vârsta de 70 de ani. Dorim să folosim acest prilej fericit pentru a prezenta, în câteva trăsături, cititorilor noștri această personalitate din cimpul publicisticii idiș.

În perioada între cele două războaie mondiale în viața literară evrească din România s-a afirmat un grup de scriitori și publiciști proeminenți. Spre deosebire de alte grupări literare, aceasta la care ne referim și-a desfășurat activitatea exclusiv în limba idiș. Unul dintre membrii marcanți ai acestei grupări a fost dr. S. Bickel.

Acum aproape 3 decenii, dr. Bickel a părăsit țara stabilindu-se în America. Dar activitatea literară și publicistică a început-o aici. În anul 1936 i-a apărut la București cartea „Universul interior și cel exterior, însemnările critice ale unui polemist”. Cărțile sale cele mai valoroase le-a scris, însă, ulterior. Dintre acestea, „Evreii unui oraș”, „Am fost trei frați” sînt opere care fixează fizionomia orașului evreiesc de altă dată, felul tradițional de viață din trecut, figuri de odinioară. Aceste scrieri aproape că pot fi considerate lucrări de istorie evrească, istorie scrisă cu un evident talent literar. Căci în toate scrierile lui S. Bickel locul central îl ocupă oamenii — fie ei oameni simpli, din popor, fie figuri proeminente ale vieții obștești sau culturale. Eroii lui Bickel sînt oameni de de pe meleagurile noastre, sau de prin țări

rele vecine cu care evreii, îndeosebi cei din nordul Moldovei au atâtea trăsături comune, obiceiuri și mod de viață tradițional.

Shlomo Bickel dovedește nu numai în creația sa literară, ci și în activitatea publicistică ce o desfășoară că nu a uitat meleagurile noastre, unde a trăit atîta ani. Cu cîțiva ani în urmă dr.-ul Bickel a publicat la New York o carte intitulată „România”, iar în articolele sale se ocupă deseori de realitățile din țara noastră, îndeosebi de viața obștei evreiești de aici.

În ultima vreme dr. S. Bickel a publicat două volume intitulate „Scriitori din generația mea”. De fapt, aceste scrieri sînt mult mai largi decît le indică titlul, căci în ele cititorul găsește eseuri și istorie literară, aforisme etc.

Dr. Shlomo Bickel este un prieten convins al revistei noastre. Într-un eseu recent el se exprimă astfel despre publicația noastră: „Sînt nevoia să relev Revista culturii mozaic, publicația în trei limbi redactată de Șef rabinul dr. Moses Rosen. Această revistă face o impresie excelentă, atît pentru conținutul materialelor, cit și pentru felul în care este redactată. Informațiile despre viața religioasă din România sînt întotdeauna interesante...”

Aprecieri ca acestea, venite din partea unui publicist competent ca dr. S. Bickel ne onorează și ne stimulează în munca noastră.

Cu prilejul aniversării sale, îi adresăm d-rului Bickel din toată inima calde felicitări și urări de sănătate, spre a se putea consacra mai departe activității sale publicistice.

INDUSTRIA DE CONFECȚII ÎN CÎNCINAL

În anul 1970, întreprinderile din industria de confecții vor livra cu 61 la sută mai multe produse decît în 1965. Sporul de producție va fi obținut pe seama creșterii productivității muncii, dar și prin construirea de noi fabrici și extinderea celor existente. Pe lîngă cele 2 mari fabrici aflate în construcție la Craiova și Vaslui, urmează a se deschide șantierul altor unități dintre cele mai moderne, în orașele Constanța, Alexandria, Tg. Secuiesc, Bistrița, Baia Mare și Deva.

Fabrica de la Craiova, de exemplu, va avea o suprafață de 31 000 m.p. Ea va fi alcătuită din 3 corpuri de clădire. Toate secțiile sînt dotate cu instalații speciale de ventilație, vestiare, oferind condiții excelente de lucru celor peste 3 800 de muncitori, cîți va avea, în final această fabrică.

SISTEMUL HIDROTEHNIC PALTINUL-PLOIEȘTI

În curînd va începe executarea unor importante lucrări hidrotehnice pe Valea Doftanei și a Prahovei. Aceste lucrări fac parte dintr-un plan mai vast de amenajare a Prahovei și Ialomiței La cheile Brebului, un baraj va închide Valea Doftanei, formînd un prim rezervor de apă. 5 kilometri mai departe, la Paltinu, se va înălța un alt baraj de 104 m. înălțime, în spațiile căruia se va forma un lac de 50 milioane m.c. de apă. Căderea mare de la baraj va fi folosită în scopuri energetice. Apa lacului va acționa turbinele unei centrale hidroelectrice de vîrf cu o putere de 10 MW, care va produce 30 milioane kWh pe an.

PUNCTE TURISTICE ÎN DELTA DUNĂRII

Frumusețea Deltei, peisajul inedit, flora și fauna sa, atrag an de an un număr sporit de turiști. Venind în întîmpinarea acestor solicitanți, organele locale din Dobrogea au amenajat la Sulina, Chilia, Sf. Gheorghe, Dunavăț, Mila 23 și Maliuc, puncte turistice cu cabane, campinguri și mici restaurante, precum și debarcadere de la care se pot închiria lotci pentru plimbări pe canale.

Valorificînd frumusețea turistică a Deltei, O.N.T. „Carpați” a inițiat un nou traseu turistic de 7 zile prin Delta.

NOI UNITĂȚI COMERCIALE

În ultimele 6 luni, rețeaua comercială și cea turistică s-au îmbogățit cu noi unități. La Sulina, Pitești, Făgăraș, Ocna Mureș, Cluj, Băile Sărate, Cavnic, noi restaurante, bufete, grădini de vară, oferă vizitatorilor condiții bune de servire. Cetățenii din numeroase alte localități, printre care Reșița, Hunedoara, Gheorgheni, Constanța și altele au acum la dispoziție complexe comerciale din cele mai moderne. Soluțiile constructive adoptate asigură posibilități de depozitare și aprovizionare permanentă cu mărfuri de cerință zilnică, precum și condiții optime de servire a cumpărătorilor.

FRANZ WERFEL

Născut în 1890, la Praga, Franz Werfel face parte din cerul de cultură germană din acel oraș care a dat literaturii mondiale pe Rilke și pe Kafka. Debutînd, în 1915, cu cîteva volume de versuri, scriitorul își definește mesajul său, să cînte iubirea pentru oameni. Își continuă opera cu cîteva scrieri de teatru în stil expresionist, o narațiune asupra Austriei și a perioadei sale revoluționare. Adoptînd genul epice, el creează pînă în ajunul celui de al doilea război mondial una dintre cele mai reușite opere ale sale: „Der Abituriententag” în care tratează, la dimensiuni tragice, un conflict al responsabilității etice: judele Sebastian desoperă după 30 de ani că a condamnat în Adler un nevinovat. R. M. Alnérès în „Istoria romanului modern” așază acest roman pe același plan ca valorile „Cazul Maurizius” de Wassermann, prin problema conștiinței de dreptate ce o proclamă, acordîndu-le, amîndurora un spațiu apreciabil. Nu-i întîmplător faptul că acești doi scriitori se unesc în creațiile lor în tema dezbaterii justiției.

În lirica lui Werfel sentimentul religios a ajuns la intonații pe care numai Rilke le mai realizează. Aceasta l-a determinat pe Klabund, în a sa „Literatur Geschichte” să afirme: „Atunci cînd Georg Heym a dispărut, s-a ivit din valurile spumoase ale primăverii, ca un june zeu al mării, Franz Werfel, sfîrșind, zburdînd în soare și chitînd de voie bună în lumină”. De privești portretul lui Werfel, descoperi în tîmărul plînuș și buclălat de mai tîrziu, că poetul istoriograf nu a exagerat.

Iubind cu ardore oamenii, vrea să-i slujească și o face ca un credincios, îngenuiindu-se și plîngînd, pentru ca apoi să devină prietenul lor, „der Weltfreund” — ca să reluăm titlul uneia din cărțile sale. Dar prin experiența religioasă el ajunge la prima etapă majoră a carierei sale literare: în împărăția binecuvîntată a proclamării și slujirii dreptății, purității și unității — adică lupta pentru demnitatea umană, materializată întîi în „Cazul judecătorului Sebastian”.

Stabilit în Germania, artistul compune mult și diferit, abordînd toate genurile. Astfel, apar rînd pe rînd „Cele 40 de zile de la Musa Dagh”, „Surorile din Napoli”, „Verdi sau romanul operii”. Recitîndu-i scrierile ești în situația să te întrebî: în ce măsoară virtuozul l-a stîngherit sau suplini pe poet și creator? Dar e sigur că atunci cînd spiritul mistic a preocupănt nu mai avem de-a face cu exigentul artist, operele sale pe care le oferă is mai prejos pe scara valorilor.

Rar se întîmplă ca un artist de proporția lui Werfel, multilateral și creînd opere re-

aliste valoroase, să se lase biruit de forțele intuiției, iar rațiunea, factorul cel mai eficient în substanța și ritmica unei creații, să cedeze sub impulsul misticismului. Punem față în față această problemă pentru că Werfel a trăit pe front experiența dramatică a războiului și ea a fost o chemare la ordine. Această revenire la realitatea înconjurătoare a unui scriitor dînd de multe ori tribut abstracțiilor, s-a întruchipat în capodopera carierei sale „Cele 40 de zile de la Musa Dagh”, lucrare inspirată de masacrele săvîrșite de turci asupra populației armenice, în 1915, cînd 5000 de armeni, în majoritate femei și copii, au rezistat o lună și jumătate în fața trupelor turcești de represie, fiind salvați de un crucișător francez. Construcția epică grandioasă și tonică prin crederea în om și forțele sale lăuntrice pe care țî-o însușă, e încăodată semnificativ

prin personalitatea personajului principal, Gabriel Bagradian. Întruchipînd în ființa sa spiritul de împotrivire al masei, el descoperă în sine energia de a organiza și menține rezistența. Nu dă însă dovadă de aceeași forță cînd e să-și domine zbuciumul său interior. În drama psihologică a lui Bagradian, Werfel a prefigurat propria-i și sinuoasă-i cale către finele vieții. De unde în 1933 începe edificarea năraii rezistenței unei colectivități împotriva violenței și brutalității, aflat el însuși în condiții vitrege, nu are rezistență să se mențină în limitele demnității omului, predicat atît de magistral în „Musa Dagh”.

Surprins în Germania de venirea la putere a naziștilor trebuie să plece în Austria: căzînd Austria, se refugiază în Franța. Hitler după el! Îngrozit, se adăpostește într-o mînăstire din Lourdes. În ipostaza de fugărit, e prins de vechile saleangoase, se lasă pradă unei noi crize. Așa cum mărturisește în prefața cărții „Cîntec pentru Bernadete-

te”, el face un legămint cu sine: în caz că va scăpa din cumpănă, se angajează să scrie viața sfîntei catolice Bernadete, patroana lăcașului ce-l adăpostește. Cu alte cuvinte, spiritul mistic predominant al proslăvește existența fetei convertite la catolicism, frîzînd însăși convertirea sa la catolicism, lată paradoxul ultim al unui scriitor de prim rang, făcîndu-l a unor opere rezistente vremii, dar aflîndu-se personal mereu în prada unor contradicții ireconciliabile. Lucru greu de înțeles, mai ales că autorul lui „Bocksgang” se documenta temeinic înainte de a purcede la compunerea unei lucrări, ba se identifica el singur cu eroii săi viitori sau cu personaje asemănătoare lor, cum însuși declară în prefața la „Musa Dagh”: „Această scriere a fost concepută în martie 1929, în timpul unui popas la Damasc. Înălțarea jalnică a copiilor de refugiați, care lucrau într-o fabrică de covoare, schilodiți și subminați de foame, a fost punctul de plecare care l-a îndemnat pe autor să rechemie soarta de neînchipuit a populației armenice, soartă ce era de acum cufundată în negurile trecutului. Redactarea cărții a fost făcută între anii 1931 — și martie 1933. În decursul acestei perioade, în luna noiembrie, cu prilejul unui turneu de conferințe în mai multe orașe germane, autorul a ales pentru a fi citit în public capitolul al V-lea din cartea I, chiar sub forma pe care o are în carte, capitol care se bazează pe întreprinderea istorică a întrevederii dintre Enver Pașa și pastorul Johannes Lepsius”.

Așa dar, nu numai că autorul s-a inspirat din realitatea imediată, dar o confruntă cu cititorii săi, în întîlniri calde, cu cei mai cinstiți prieteni ai săi. Exact ca marii săi prieteni, Thomas și Heinrich Mann, care practicînd aceiași muncă militantă publicistică și de conferințieri, colindau nu numai orașele Germaniei pentru a duce mesajul lor umanist în lume. De altfel Thomas Mann era în exil în contact permanent cu Franz Werfel, în timp ce scria la „Doctorul Faustus”, nu doar pentru a se sfătui cu documentatul muzicolog Werfel, ci pentru a sta de vorbă cu devotatul și apreciatul său amic nu odată pomenit în chip admirativ în însemnările sale.

Pe virulentul psiholog al sufletului omenească îl atrăgea către Werfel capacitatea acestuia de a investiga la fel de caustic meandrele sufletului omenească. Apoi îl prețuia pe el unul din artiștii care între cele două războaie au încercat să clarifice și să apere valorile umaniste amenințate.

Dincolo de pendulările sale și ezitări între atitudini individualiste și mistice, pentru noi Werfel rămîne un apărător al demnității omului în cele mai multe dintre operele sale.

A murit la 26 august 1945 în Statele Unite, departe de Austria sa dragă, pe care, cu toate repetatele încercări n-a mai reușit s-o revadă.

CAMIL BALTAZAR

Evreii din Afganistan

O comunitate evreiască despre care s-a auzit puține lucruri este cea din Afganistan. Se crede că evreii au ajuns acolo în perioada celui de-al doilea Război Mondial. După o altă versiune, ei ar fi urmașii celor zece triburi pierdute. Se prea poate ca evreii să fi ajuns în ținuturile afgane în antichitate, ca negustori sau ca mercenari în armata persană.

Istoria acestei comunități este dramatică, ea avind de înfruntat, de-a lungul secolelor, urgiile războaielor și ale năvălirilor străine. În vîltoarea acestor evenimente, numeroase așezări înfloritoare au dispărut în fum și flăcări.

Istoria și tradiția au consemnat nume de evrei afgani care s-au ilustrat în diferite domenii. Unul dintre acestea este al lui Hivi din Balk, care a trăit prin secolul al X-lea. El a fost contemporan cu marele învățat Saadia Gaon, cu care a purtat aprinse discuții contradictorii asupra unor texte biblice.

Un alt izvor din care aflăm știri cu privire la existența așezărilor evreiești din ținuturile afgane constituie scrierile celebrilor călători din secolul al XII-lea, Benjamin din Tudela. În cursul peregrinărilor sale, el a nimerit și printre evreii afgani, care au avut mult de suferit în perioada invaziilor mongole, cînd așezările lor au fost distruse.

Negura timpului învâluie aproape complet întîmplările de atunci. După unele indicii se poate presupune că evreii, dispersați în urma năvălirilor mongole, au re-venit în Afganistan prin secolul al XIV-lea, cînd apele au început să se mai așeze. Unii au venit din Persia, unde exista o veche și numeroasă obște evreiască.

Cu un secol în urmă, numărul evreilor din Afganistan se ridica la 40.000. Numărul lor a scăzut însă continuu, ajungînd în jurul anului 1930 la circa 5.000, stabiliți în principalele 3 orașe: Kabul, capitala Afganistanului, precum și la Herat și Balk.

Iată cum descrie sinagoga din Kabul o tîină originară din S.U.A., care a lucrat mai mulți ani în Afganistan, ca profesoară.

„Sinagoga este situată într-un cartier central și e alcătuită din două încăperi mari, dar sărăcăcioase. De-a lungul pereților se află polite nu prea înalte, în care sînt pstrate cărțile de rugăciuni. Era în zi de Roș Hașana, în sinagoga se aflau vreo 40 de bărbați, așezați pe bănci de lemn. Unii dintre ei erau îmbrăcați în vestimente tradiționale afgane, alții purtau căciuli din blană de karakul.

În încăperea alăturată femeile ședeau pe covoraș sau pe perne. Cele căsătorite poartă îmbrăcămintea tradițională a femeilor din această țară: rochii cu guler înalt, cu mînești lungi, fuste pînă la pămînt și basmale care le acoperă capul și umerii.”

Pe lîngă limba țării, evreii vorbeau între ei un dialect alcătuit dintr-un amestec de ebraică și persană.

În prezent, comunitatea din Afganistan numără circa 500 familii.

NOUL PĂSTOR AL COMUNITĂȚII DIN JOHANNESBURG

Rabinul A. H. Lapin a fost numit rabin-decan al comunității evreiești unite din Johannesburg (Africa de Sud). Rabinul Lapin este membru al tribunalului rabinic din Transvaal, Orange și Natal precum și conferențiar talmudic la colegiul talmudic din Johannesburg.

Numărul următor al revistei noastre va apare la 5 septembrie a. c.

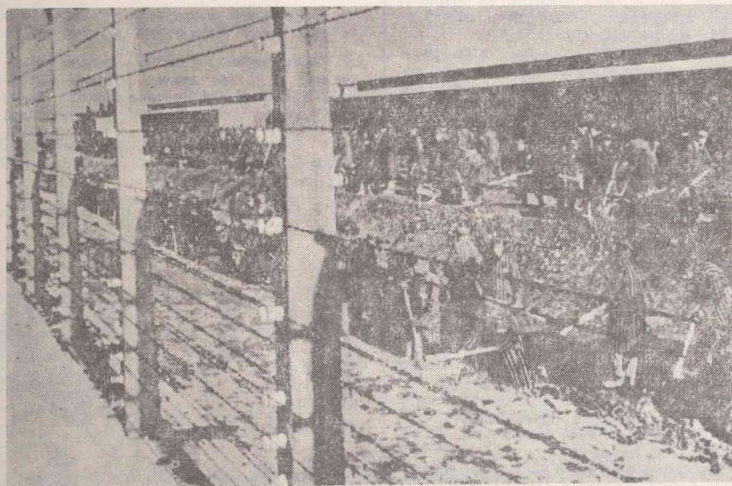

meridionale

TREBLINKA

În nr. 142 al revistei noastre am înfățișat cartea lui Jean Francois Steiner, „Treblinka, revolta unui lagăr de exterminare”, ca și discuțiile aprinse stîrnite de ea. În aceeași ordine de idei, considerăm că cititorii vor primi cu interes o relatare a tragicilor evenimente petrecute în acest sinistru lagăr nazist, evenimente ce au culminat cu eroica revoltă a deținuților. Faptele au putut fi minuțios reconstituite datorită depozițiilor făcute de mai mulți martori oculari, foști deținuți care au scăpat ca prin minune de la moarte.

Procesul lagărului Treblinka a avut loc între octombrie 1964 și septembrie 1965, la Dusseldorf. A fost primul mare proces al unui lagăr de exterminare.

O imagine de infern: un lagăr de concentrare hitlerist

Treblinka se găsea la 120 km. de Varșovia. Acest lagăr, împreună cu lagărele de la Auschwitz, Belzec și Sobibor, fusese construit de naști în vederea exterminării evreilor din întreaga Europă, în cadrul „soluției finale”. Execuțiile în masă au început la 23 iulie 1942 și au ținut pînă în august 1943. Așa cum s-a arătat în actul de acuzare, 700.000 de oameni au fost asasinați la Treblinka. Doar 70 deținuți au supraviețuit și au compărut la proces ca martori.

Pe banca acuzaților s-au aflat 10 călăi hitleriști, printre care ultimul comandant al lagărului, Kurt Franz și șeful camerei de gaze, Heinrich Matthäus.

Iată împrejurările în care a fost pregătită și s-a desfășurat apoi răscoala deținuților.

În ziua de 12 septembrie 1942 a sosit la Treblinka un transport de deportați din orașul Tomaszów. În timpul apelului, ofițerul SS Max Biala se plimba ca de obicei prin fața frontului, pregătindu-se să facă „selecția”, adică să indice deținuții cu puști, care să fie duși direct în camerele de gaze, în timp ce cîteva sute, încă în putere, urmau să alcătuiască detașamentul special, însărcinat cu evacuarea cadavrelor. Pe neașteptate, un deținut originar din Varșovia, al cărui nume se presupune că era Berliner, se năpusti asupra lui Biala, împlîndindu-i un cuțit în piept. Gardianul SS Miete — aflat pe banca acuzaților în procesul de la Dusseldorf — l-a ucis pe Berliner pe loc, aplicîndu-i mai multe lovituri cu lopata în cap. Apoi comandantul lagărului, Kurt Franz, scoase 10 deținuți, la îndeplinire, împușcîndu-i în fața frontului.

Represaliile au continuat în ziua următoare, cînd peste o sută de deținuți au fost împușcați în grupe de cîte 10. Trupurile lor au fost zvirlite într-o groapă, în care ardea un foc continuu.

Lagărul morții Treblinka era despărțit în două: „lagărul de jos” și „lagărul de sus”. Lagărul de jos se afla lîngă stația de cale ferată, unde deportații trebuiau să se dezbrace, să predea banii și lucrurile de valoare. De aici, un pasaj îngust, lung de 300 metri, ducea direct la camerele de

gaze și la crematorii. În lagărul de jos lucrau sub pază severă două detașamente de 600 respectiv 700 oameni, iar în lagărul de sus, un detașament de 300. După cîteva luni, cînd acești nefericiți erau vlăguși de puteri, naștișii organizau o „selecție”, trimițîndu-i pe toți în camerele de gaze.

Aici, în sinul acestor detașamente, a început să mocnească focul revoltei împotriva călăilor. În iarna anului 1942 SS-iștii au executat prin spînzurare doi deținuți, acuzați de încercare de evadare. În momentul execuției, unul dintre ei, Langner, a strigat: „Fraților, răsculați-vă! Răzbuună-vă!”

În lagărul de jos se afla o infirmerie pentru gardienii lagărului. Funcția de

În cele din urmă, fu fixată data de 2 august. Între timp, riscîndu-și la tot pasul viața, membrii comitetului reușiseră să procure un număr restrîns de arme, ascunse cu grijă în locuri sigure. Restul armelor necesare urma să fie obținut după declanșarea răscoalei. Dispozitivul de luptă fusese minuțios pregătit. SS-iștii din gardă urmau să fie atrași sub un pretext oarecare în zona lazaretului și lichidați, armele lor distribuite deținuților, barăcile incendiate, apoi deținuții lagărului de sus și cei de jos urmau să se retragă luptînd în pădurea din apropiere, unde să alcătuiască un detașament de partizani, care să continue lupta împotriva hitleriștilor.

Iată cum s-au desfășurat apoi dramaticele evenimente pregătite cu atîta vreme înainte.

„În ziua de 2 august, la orele 1 toți deținuții se aflau adunați la apel — poartele morților Kohn. Inimile băteau cu putere: știam că în fața noastră aveam libertatea sau moartea, dar o moarte demnă, cu arma în mînă. Galewski, șeful detașamentului, ne aduse la cunoștință că astăzi munca se încheie cu o oră mai devreme, deoarece cîteva dintre comandanți sînt grăbiți să meargă la scîldat.

La ora 4 răsună primul foc de pistol. Era semnalul mult așteptat! Într-o clipă, membrii comitetului de eliberare se adunară în gara lagărului, unde fură distribuite armele doșite. Firele telefonice fură tăiate, iar primele barăci incendiate. Focul răscoalei se întinse repede peste tot. Deținuții trăgeau cu îndrăjire asupra gardienilor, iar aceștia răspundeau prin rafale de mitraliere. Bătălia aceasta inegală a durat aproape 4 ore. Pierderile fură grele deoparte și de alta. Numai pe teritoriul lagărului au fost adunate mai tîrziu o mie de cadavre. Alte mii de deținuți au fost uciși apoi în timpul urmării în pădure.”

Răscoala deținuților din lagărul morții Treblinka constituie o pagină eroică din istoria martiriului. Ea dezmințe părerea că victimele s-au împăcat și au acceptat fără împotrivire soarta crudă pe care le-au rezervat-o călăii hitleriști.

V. R.

Rambam și Rașba

Învățăturile Rambam (1195—1270) a cunoscut tainic limbile spaniolă și arabă; el și-a sorbit învățătura de la înțelepții evrei din Franța, Provence și Spania. În comentariile sale la Talmud și Tora el explică principiile de bază ale iudaismului și diferitele interpretări ale înțelepților. Comentariile dezvăluie profunzimea cunoștințelor acestui mare gînditor, care a fost și un adevărat cunosător al Cabalei.

Rambam a plecat din Spania în Țara Sfîntă, unde a încetat din viață.

Rabi Slomo ben Adreit-Rașba, a fost discipolul lui Rambam și a trăit între anii 1245—1310. El a îndeplinit funcția de rabin al Barcelonei și șef-rabin al regatului Aragon. Credincioșii din Spania și Franța, din Germania și Africa i se adresau cu diferite probleme. De la el ne-au rămas peste 3 000 de răspunsuri pe care le-a dat la întrebările ce i-au fost puse de credincioși.

Activitatea lui Rașba nu s-a limitat doar la Talmud. Ca șef-rabin al regatului Aragon, el se ocupa și de treburi ale obștei, cu chestiuni de finanțe și justiție. Cu pana în mînă el a militat pentru principiile sacre ale iudaismului.

BRIT IVRIT OLAMIT

În pagina 12-a, textul în limba ebraică

Recepție în cinstea președintelui Ligii de prietenie Israel — Republica Socialistă România

În seara zilei de 24 iulie a.c. Federația Comunităților Evreiești (M.) a oferit o recepție în cinstea prof. Moșe Katz, președintele Ligii de prietenie Israel — Republica Socialistă România, care ne vizitează țara la invitația Institutului român pentru relații culturale cu străinătatea.

Au participat : Eminența Sa. d. Șef rabin dr. Moses Rosen, conducătorii ai Federației și Comunității Evreilor (M.) din București, reprezentanți ai obștei evreiești din Capitală.

Eminența Sa. d. Șef rabin dr. Moses Rosen l-a salutat pe oaspete ca pe un distins militant pe tărîmul apropierii și prieteniei între popoare. „Această întâlnire a noastră are loc în ajunul zilei de 9 Av, zi care evocă Ierusalimul — oraș sfânt pentru credincioșii evrei de pretutindeni. După cum se știe, 9 Av e o zi de doliu ; cu toate acestea, credem că organizînd această întîlnire nu am încălcat cu nimic prescripțiile noastre întîmpinînd un evreu din Țara Sfîntă — care reprezintă pentru credincioși nu numai doliul trecutului ci și speranța viitorului”. D-sa a subliniat activitatea utilă ce o desfășoară Liga de prietenie Israel-Republica Socialistă România și care găsește un ecou puternic în sinul opiniei publice israeliene. „Opera pe care o desfășoară asociația condusă de distinsul nostru oaspete din această seară este binecuvîntată, căci ea izvorăște din nobile idei, fiind menită să dureze pînă de apropiere între popoare. Cu prilejul vizitelor pe care le-am făcut în ultimii ani în Israel ne-am putut da seama la fața locului cit de vii sînt interesul și simpatia opiniei publice de acolo față de România, față de realizările obținute de poporul român pe toate tărîmurile.”

Oaspetele a fost salutat, de asemenea, de av. Emil Sechter secretar general al Federației Comunităților Evreiești (M.). „În cursul șederii dv. în țara noastră ați putut lua cunoștință îndeaproape de frumusețile ei, ca și de marile înfăptuiri din domeniul economiei, culturii, al ridicării nivelului de trai, etc. Ați remarcat, desigur, sentimentele de prietenie pe care nobilul popor român le nutrește față de toate popoarele, dorința sa de a-și făuri în pace un viitor fericit. Sîntem încredințați că vizita dv. și cele văzute la noi, vor constitui un impuls în nobila activitate ce o desfășurați”

Scritorul I. Peltz a rostit un cuvînt inspirat, elogiînd personalitatea oaspetelui, ca și nobilele idei și sentimente pentru care acesta militează. „Plecînd din mijlocul nostru acum mai bine de 5 decenii, prof. Moșe Katz nu și-a uitat însă locurile natale, nu a uitat cerul nostru înalt, lumina dulce ce învăluie aceste plaiuri, nu a uitat frumoasa limbă românească, nu a uitat poporul în mijlocul căruia s-a născut și și-a petrecut copilăria. Nostalgia după locurile natale l-a urmărit pretutindeni.

Prof. Moșe Katz

Prof. Moșe Katz este un prieten devota al țării și poporului român, de aceea ne este plăcut să-l salutăm în mijlocul nostru și să-i dorim din inimă succes în nobila d-sale activitate”

Prof. Moșe Katz a mulțumit cu recunoștință pentru caldă primire, aducînd totodată salutul sutoel de mii de prieteni din Israel al poporului român. D-sa și-a exprimat admirația pentru cele văzute cu prilejul acestei vizite. „La București, în Moldova în Dobroea, pretutindeni pe unde am călătorit am putut constata semnele uriașului salt înainte pe care l-a făcut această țară”.

Totodată și-a exprimat satisfacția de a fi găsit o obște evreiască bine închegată, așezămintele de cult ce și desfășoară activitatea în deplină libertate.

În continuare, oaspetele a înfățișat aspecte din activitatea Ligii de prietenie Israel — Republica Socialistă România. „Evrei plecați din România nu și-au uitat melegurile natale Ei sînt dornici să mențină legătura cu țara lor de origină, continuă să vorbească limba română, să citească literatură românească, să asculte cîntece și muzică românească. Acest interes ei îl transmit deseori și altor categorii de cetățeni israelieni. Toate acestea fac ca Liga de prietenie Israel — Republica Socialistă România să aibă un cîmp larg de activitate”.

Exprimîndu-și bucuria de a fi putut vizita din nou România, oaspetele a mulțumit călduros pentru caldă primire de care a avut parte, asigurînd că nu-și va precupeți puterile în acțiunea de apropiere și prietenie între popoarele israelian și român.

AFORISME TALMUDICE

Cel ce nu-și învață copiii o meserie e ca și cum i-ar învăța să fure.

E mai mare cel care trăiește din munca brațelor sale decît oricare cre. dincios.

Copiii nu trebuie deranjați de la învățătură nici măcar pentru a ajuta la reclădirea Templului.

Un oraș care nu are școală, merită să fie dărimat.

Care e pedeapsa mincinosului ? Chiar dacă spune adevărul nu-l mai crede nimeni.

Patru categorii de oameni nu se vor bucura niciodată de binecuvîntarea Domnului : ușuraticii, lingușitorii, minci noșii și birfitorii.

Dacă omul lucrează, Dumnezeu îl binecuvîntează, dacă însă nu lucrează, nu are pentru ce să primească binecuvîntarea Celui de Sus.

Dumnezeu n-a creat nimic fără rost : minile le-a creat pentru ca omul să muncească cu ele.

Onoarea aproapelui tău să-ți fie la fel de scumpă ca și a ta, iar banii lui, ca și ai tăi.

Învăță-te să sput : „Nu știu”.

Înțelepții fac bine dacă tac, cu atît mai mult proștii.

Dumnezeu spune : prefer să stai o singură zi și să înveți, decît să-mi aduci o mie de jertfe.

Mai bine să te lași azvîrlit într-un cuptor incins decît să-ți faci aproape de rușine în public.

Spune mai des „poate” și cit mai rar „sigur”.

Lucrează de dragul muncii și învață de dragul învățăturii. Nu face din cunoștințe o coroană ca să te împodobești cu ea.

Iubește-l pe cel ce te critică și urăște-l pe cel ce te laudă. Cel ce te critică te ajută să te desăvîrșești, pe cînd cel ce te laudă — să te îngîmfezi.

Nu spune : „Cutare e învățat și eu nu sînt învățat”, ci du-te și învață cit a învățat și el. Nu spune : „Cutare e frumos, pe cînd eu nu sînt frumos”, căci va veni o zi cînd veți semăna leit. Nu spune : „Cutare e tare și eu nu sînt tare”, căci tare e acel ce e desăvîrșit în învățătură.

Cum trebuie să fie un învățat ? Modest și harnic, îngăduitor și iubit de oameni, temător de păcat și judecător drept, dornic de a învăța din gura celor mai înțelepți decît el.

Dacă te-ai dezis de o binefacere, te vei dezice de mai multe. Dacă consimți la un păcat, vei consimți la multe.

Cugetătorul — desen de LILIE

INFORMAȚII

VALORIFICAREA MOȘTENIRII
CULTURALE

În cadrul acțiunii inițiate de F.C.E. (M) de stringere a tipăriturilor religioase din trecut și a obiectelor de artă sinagogală, cercetătorul I. Kara a vizitat în ultima vreme mai multe comunități din Moldova.

Au fost strînse cîteva sute de cărți ebraice din secolele 16, 17 și 18, valoroase lucrări documentare, manuscrise. Un interes deosebit prezintă catastiful asociației „Ner tamid” din Roman, din anul 1786.

S-au copiat și fotografiat zeci de pietre funerare din secolele 17 și 18.

COMITET AL TEMPLELOR
DIN TECUCI

Pentru o bună funcționare a celor 3 temple unite din orașul Tecuci enoriașii au ales un comitet lărgit alcătuit din 14 persoane și anume d-nii : Saie Alter, Maier Mandel, Leon Nijnever, Simon Livadaru, Leon Aronovici, Barbu Peretz, I. Moscovici, Avram Lazăr, Lică Grünberg, Lazarovici, L. Mandanah, S. Grünberg, M. Oksenberg și Jak Goldenberg.

Cilicz

UMOR RABINIC

EXPLICAȚIE

Un credincios l-a întrebat odată pe rabinul din Gur : „De ce plîng amarnic toți cei care ajung, în timpul rugăciunii, la versetul Omul se naște din țărînă și se întoarce în țărînă ? Dacă s-ar naște din aur și s-ar întoarce în țărînă, ar mai fi de înțeleș jalea, dar așa... Doar se preface în ceea ce a fost !

Rabinul îi răspunde : „Omul se naște din țărînă, dar are menirea de a se ridica spre spiritualitate. Sfirșitul lui este, însă, că renunță și rămîne ceea ce a fost : un pumn de țărînă.

RABINUL ȘI CREDINCIOȘII

Rabinul din Rijin a spus o dată : „Un tăietor de lemne se pregătește să despică un lemn gros. Își pregătește toporul, și-l ascute, se opîntește, lovește, dar toporul, în loc să despică lemnul, nimerește alături și se af ndă în pămînt. Tot așa se întîmplă uneori cu rabinul ; el le vorbește credincioșilor pentru a-i determina să se îndrepte, iar aceștia, în loc să se îndrepte, fi admiră erudiția și talentul oratoric...”

PERSPICACITATE

Un epitrop al unei comunități veni o dată la rabi Mendel din Kosov rugîndu-l să numească un alt haham în locul celui de pînă acum, despre care afirma că are o purtare nedemnă cu funcția sa.

Rabinul porunci să fie chemat hahamul în cauză. Acesta nu întîrzie să vină. Rabi Mendel îl privi cu atenție, iar hahamul îi înfruntă privirea, tremurînd de emoție. În cele din urmă, rabinul se întoarce spre epitrop, și-l zise :

— Nu vād la e nimic reprobabil.

— Rabi, răspunse epitropul, pătrunde-l bine cu privirea ! Veî vedea, desigur, că am dreptate.

— Așa ? se miră rabinul — să-l pătrund cu privirea ? Dar, te întreb la rîndul meu, ce-ar fi dacă aș privi în adîncul sufletului tău ?

Și ațintindu-și asupra-i privirea, rabinul adăugă :

— Ia să te privesc mai de-aproape !

Epitropul începu să tremure și stîgă : — Nu, rabi, te rog, nu !

Rabi Mendel lăsă privirea în jos și rosti :

— Acum vād cîtă dreptate avea dascălul meu, care obișnuia să spună : „E mai mare omul care se vede pe sine, căutîndu-și defectele, decît cuviosul care vede ceea ce se petrece în sferile cerești.”

SOARTA

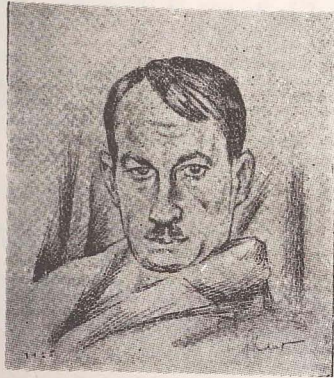
Rabi Mendel din Rimanov tălmăcea astfel versetul biblic :

„Binecuvîntat fie numele lui Dumnezeu de la răsărit l soarelui pînă la apusul său” „Omul — spune rabi Mendel — trebuie să-i mulț mească lui Dumnezeu atît atunci cînd îi merge bine, cînd soarele norocului strălucește de-asupra lui, cît și atunci cînd îi merge rău, cînd se face întuneric în jurul său”.

Sanda Movilă și Marcel Aderca despre FELIX ADERCA

Felix Aderca

În Editura pentru Literatură urmează să apară o serie de volume cuprinzând o parte din opera scriitorului Felix Aderca.

Relevând personalitatea regretatului scriitor, mort la 12 decembrie 1962, Eugen Lovinescu sublinia demnitatea profesională și independența spirituală a scriitorului și publicistului Felix Aderca, „literat complet, cu toate posibilitățile de expresie, cu un stil efeminat, grațios, suplu și de suprasaturație poetică realizând în el tipul mai recent al literaturii europene...”

Felix Aderca a fost prezent cu scrisul lui și în publicațiile evreiești: „Lumea evree” „Puntea de Fildes”, „Adam”, etc.

În perioada fascistă, când evreii au fost eliminați din sectorul scrisului, Felix Aderca a fost prim redactorul ziarului „Înfrățirea”, unde alături de M. H. Maxy, Ion Călugăru, I. Peltz, Alexandru Graur, Emil Dorian și alți scriitori și oameni de artă a desfășurat o activitate rodnică și utilă.

Personalitatea complexă a scriitorului Felix Aderca a fost recunoscută și cunoscută; dar am crezut că apelând la cei dragi lui, care i-au supraviețuit, la vânduva scriitorului, Sanda Movilă, poetă, și la fiul său Marcel Aderca, traducător, vom putea cunoaște mai bine pe scriitor în aspectele lui de om și de creator.

Poeta Sanda Movilă a cedat inițial cuvântul lui scriitorului, Marcel Aderca.

— Tatăl meu s-a născut în comuna Puiești (Tutova) la 13/26 martie 1891. Din Puiești s-a mutat la Craiova, unde buclucul meu era funcționar la o moară. Lăcșul l-a urmat la Craiova. În ultimul an de liceu a fost eliminat din toate școlile, pentru o teză la care profesorul i-a dat notă maximă, în care folosind argumente din Lombroso și Max Nordau, expunea

un punct de vedere contrar ideilor oficiale despre cauzele decăderii imperiului roman. A colaborat încă de tânăr la „Noua Revistă Română”, mergând pe linia simbolismului, în poezie și în critică.

Primul lui volum de versuri l-a tipărit în 1910 — era un volum de buzunar, pe care l-a scos cu propriile lui mijloace bănești.

În 1912, sub pseudonimul Oliver Willy, a semnat un studiu „Personalitatea” și câteva plachete de versuri. Pentru a-și putea continua studiile, a plecat la Paris, dar, izbucnind războiul, în 1915 s-a întors în țară, ca să-și facă datoria de soldat. A participat ca sanitar, la luptele din Oltenia și Ardeal, în cadrele regimentului de infanterie 1 Dolj, fiind decorat cu „Bărbăție și credință”.

Demobilizat, scrie volumul „Moartea unei republici roșii” în care-și manifestă adevărată față de revoluția proletară maghiară. În 1918, a defilat cu muncitorii, de 1 Mai, la Craiova. În 1920 se mută la București, unde e numit funcționar la Ministerul Muncii. Aici a lucrat până după 23 August 1944, când a fost numit director al învățământului artistic din Ministerul Artelor.

Ca scriitor a fost unul din cei mai apropiați colaboratori ai criticului Eugen Lovinescu, la revista și cercul literar „Sburătorul”. A colaborat strâns cu poetul Tudor Arghezi la prima serie a „Biletelor de papagal”, ca secretar de redacție. Dintre scriitorii români l-a apreciat foarte mult pe T. Arghezi. Încă înainte de a apărea „Cuvinte potrivite”, Felix Aderca este unul dintre primii care-l compară cu Eminescu. O strânsă prietenie l-a legat de-a lungul întregii sale vieți de scriitorul Geo Bogza. A fost prieten și cu Alex. Sahia, H. Bonciu și Anton Holban.

...Aici intervine d-na Sanda Movilă, ca să evoce un moment legat de încheierea pactului de neagresiune dintre România și Uniunea Sovietică.

— „Am avut atunci oaspeți pe Alex. Sahia și Anton Holban. În cinstea evenimentului, am ciocnit un pahar de vin. O manifestare cam ostentativă, pentru că vecini cu noi era o funcționar de la Siguranța Statului”.

— Ce alți prieteni dintre scriitori a mai avut Felix Aderca? Continui firul convorbirii cu Marcel Aderca.

— Între cei mai mari, pe Liviu Rebreanu. În legătură cu el, merită amintit un episod caracteristic pentru atitudinea tatălui meu. Liviu Rebreanu era președintele Societății Scriitorilor, când s-a anunțat sosirea în țară a scriitorului progresist Henri Barbusse. Tatăl meu a scris atunci un articol în favoarea marelui scriitor francez. Drept urmare, elemente reacționare dintre membrii Societății Scriitorilor au cerut excluderea lui Felix Aderca din Societatea Scriitorilor. Rebreanu a încercat să se opună, dar n-a reușit. Atunci l-a sfătuit pe tatăl meu să-și dea demisia.

— Mă simt foarte onorat să fiu exclus din Societatea Scriitorilor pentru meritul că l-am elogiat pe Barbusse, i-a răspuns Felix Aderca.

Între traduceri făcute de el — au fost numeroase — se numără și „Focul” de Barbusse, apărut sub titlul „Pirjolul”. Un fragment a apărut și în colecția „Șantier” (redactor Ion Pas) cu un cuvânt introductiv.

Între bunii săi prieteni se numărau și Eugen Jebeleanu, Cicerone Teodorescu, scriitorul de o sensibilitate unică M. Blecher, M. H. Maxy, Elena Farago, Camil Petrescu, cu care era mereu în controversă literară, Henric Furună.

Aici intervine iarăși d-na Sanda Movilă:

— În controversă, ba chiar în polemică, eram și eu cu Felix Aderca. Dar aceasta a ținut mereu vie și proaspătă legătura noastră.

— Tocmai voiam să vă rugăm să ne vorbiți despre omul-Aderca, despre caracterul lui...

— Da, soțul meu n-a trăit decît pentru literatură, pentru promovarea și ridicarea literaturii române la nivelul literaturii universale. Avea o putere de muncă extraordinară. Lucra intens, de dimineața pînă seara. În tot ce scria folosea un material documentar bogat, fiind la curent cu tot ce apărea în străinătate. Scria cu ușurință, dar gîndea îndelung înainte de a scrie. Cînd se apuca să scrie, materialul era elaborat în mintea lui. Lucrarea, așa cum mărturisise singur, rămînea doar să fie așternută pe hîrtie. Toată viața și-a notat într-un carnet cuvinte și expresii din clasicii români, Sadoveanu, Creangă și cronicarul Neculce.

Era îndrăgostit nu numai de literatură, ci de artă în general. Toată viața a ocupat și păstrat reproduceri din operele de artă plastică. Îl pasionau probele pe care, de asemenea, le colecționa. Avea o nemărginită dragoste de copii. Știa să-i câștige și ei îl adora. Iubea de asemenea animalele și florile. Și-a iubit nespuse de mult țara. Odată — îmi amintesc — cînd cineva a vorbit admirativ despre Elveția, el a intervenit: „Dar d-tai ai văzut delta, Lacul Roșu, munții noștri? N-ai avut curiozitatea să-ți cunoști țara și frumusețile ei minunate?”

— „Tatăl meu — adaugă Marcel Aderca — a militat totdeauna pentru apropierea dintre oameni, fără deosebire de naționalitate și rasă, luînd atitudine combativă și curajoasă împotriva ațîțătorilor la ură și mai ales împotriva fascismului. În „Realitatea ilustrată” a scris o serie de articole în care a dezvăluit fața hidoasă a nazismului. La intervenția Legației germane de pe atunci, continuarea articolelor a fost interzisă.

După 23 August 1944 și-a reluat activitatea scriitoricească, scriind, între altele, un studiu despre viața și opera lui C. Dobrogeanu-Gherea, viața lui Cristofor Columb, o serie de cărți pentru tineret. Una din aceste cărți e un roman științifico-fantastic („În valea marelui fluviu”) a cărei acțiune se petrece în comuna primitivă. Una din ultimele sale lucrări a fost povestirea „Un călăreț pierdut în stepă”, a cărei acțiune se desfășoară în timpul lui Petru cel Mare.

Convorbirea în trei s-a încheiat tîrziu, cînd ziua a scăzut și parcă-l vedeam pe Felix Aderca la masa lui de lucru, uitînd să aprindă lumina, prins în mrejele mîinii sale creatoare.

SAVIN SOLOMON

Un medic evreu la curtea lui Ștefan cel Mare

Opinia publică românească a sărbătorit 500 de ani de la zidirea minăstirii Putna, remarcabil monument cultural și artistic. Această aniversare prilejuește o amplă evocare a unei epoci de glorie din istoria Moldovei, care sub lunga domnie a lui Ștefan cel Mare a cunoscut o înflorire multilaterală.

Cercetarea epocii lui Ștefan cel Mare prezintă importanță și în ce privește trecutul obștei evreiești din România. După cum se știe, marele domnitor a încurajat dezvoltarea meșteșugurilor, creșterea țărilor, întărirea legăturilor comerciale. Populația evreiască a contribuit și ea la împlinirea acestui program al înțeleptului domnitor. În scrierile rabinice din această perioadă — scrisori, acte de căsătorie și divorț etc. — există numeroase referiri la neguțarii evrei statorniciți pe pămîntul Moldovei. Alții se aflau vremelnic pe aceste plajuri, pe unde trecea marea drum comercial ce lega Constantinopol de țările slave de la răsărit. Acești din urmă negustori treceau prin Iași, unde făceau un popas mai lung, odihnindu-se de osteneala drumului, tocîndu-și cărăuși, făcînd deseori schimb de mărfuri între ei.

Ca rezultat al succeselor sale militare și al politicii sale înțelepte, curtea lui Ștefan cel Mare devenise un însemnat centru diplomatic, la care nu o dată au poposit trimișii unor mari puteri. Unul dintre acești soli, veniți de peste țări și mări, a fost medicul evreu Isaac-Beg, trimisul șahului Persiei Uzun Hasan.

Isaac-Beg își face apariția la curtea lui Ștefan cel Mare într-un moment de mare încredere internațională. După ce cucerise Constantinopolul, în anul 1453, sultanul Mohamed al II-lea își ațintise privirile nesățioase către apusul Europei. Dar expansiunea otomană fusese oprită pentru moment în Albania de Scanderberg, în fața Belgradului de Ioan Corvin și în țările române de Ștefan cel Mare. În aceste împrejurări șahul Persiei, Uzun Hasan, vrînd să-și apere împărăția moștenită de la Tamerlan de puterea tot mai amenințătoare a lui Mohamed, luă inițiativa formării unei alianțe antiotomane. În acest scop el însărcină cu o misiune diplomatică pe omul său de încredere, medicul Isaac-Beg, evreu originar din Spania.

Istoricul Nicolae Iorga s-a ocupat în scrierile sale și de acest sol diplomatic venit de la mari depărtări. Titlul de Beg sau Bey adăugat numelui patronimic arată că făcea parte din clasa oamenilor de sus, iar în scrisorile sale de acreditare este numit „marele ambasador”. El era, cum s-ar zice astăzi, diplomat de carieră. Într-adevăr, înainte de a fi primit să îndeplinească misiunea pe lingă domnitorul Moldovei, Isaac-Beg efectuase alte cîteva însărcinări în Apus.

Potrivit planului șahului Persiei, Isaac-Beg trebuia să realizeze alianța cu Moldova iar apoi să facă legătura dintre aceasta și republicile italiene, Ungaria și Polonia. „Sosirea lui — arată N. Iorga —

înseamnă îndrumarea celor dintîi legături ale Veneției cu Ștefan”.

Isaac-Beg, ambasadorul lui Uzun Hasan, sosi în anul 1472 la Caffa, centrul posesiunilor genoveze pe coasta Mării Negre, ce nu fusese încă ocupată de turci. În acest port locuiau mulți evrei, carații și rabanții, dintre care unii dețineau funcțiuni pe lingă hanul tătăresc Mengli Ghirai ca și la curtea țarului Ivan al III-lea al Moscovei. „Isaac, care avea legături, neapărat cu evreii din Caffa — scrie mai departe N. Iorga — se îndreaptă într-acolo, pentru a trece apoi, poate, la Moncastrul genovez...” Și în această din urmă localitate exista o mare și veche comunitate evreiască.

La Caffa, trimisul șahului Persiei pune să se traducă în limba latină scrisorile de acreditare către domnul Moldovei, apoi își continuă calea spre curtea acestuia. Iată un fragment din aceste scrisori: „Assan, fiul lui Ali, fiul lui Osman, către marele domn milostiv și marele domn în țara lui — Ștefan Voievod cel tare peste Moldova întreagă: închinăciuni nesfîrșite din inimă curată. Să știți că pe Isaac-Beg din partea noastră îl trimitem la prea lămurății domni al Francilor... Căci acest Isaac cunoaște toate tainele noastre. De acea să-i dați crezare ca nouă înșine în tot ce va spune din partea noastră...”

Din diferite motive Isaac-Beg nu izbuteste să ducă la îndeplinire planul alianței anti-otomane, elaborat la curtea șahului Persiei. Trezirea lui prin Moldova nu este însă lipsită de însemnătate, căci ea marchează extinderea legăturilor acestei țări cu orientul și occidentul.

Nu putem încheia această scurtă notiță istorică fără a semnaliza prezența altui medic evreu la curtea domnească a lui Ștefan cel Mare, de data aceasta spre sfîrșitul domniei sale. E vorba de un medic evreu al cărui nume nu ni s-a păstrat, trimis de către hanul tătarilor din Crimeea, Mengli Ghirai, să aline durerile domnitorului Moldovei.

Ștefan cel Mare avînd o rană la picior, complicată cu o podagă, solicita mereu, în diferite ocazii diplomatice, să i se tri-

mită medici, care să-i dea îngrijirea necesară. Pe la 1503 însărcinează pe postelnicul Teodor cu o misiune la dogele Veneției, cerînd un medic și făgăduind „că-l va plăti prea bine și-i va da voie să se întoarcă atunci cînd va vrea”. Salariul era de 500 galbeni pe an, sumă considerabilă pe atunci. Este trimis medicul Ieronim de Cesena, care sosește în țară la începutul lui 1504. Tot atunci sosește un chirurg din Buda și medicul evreu trimis de hanul tătăresc. Rana fu arsă cu fierul roșu, potrivit tehnicii chirurgicale a acelei epoci, dar din nefericire, domnitorul Moldovei se stîmbe din viață la cîteva timp după aceea.

Sesiunea de la Bruxelles a Congresului Mondial Evreiesc

(Urmare din pag. I-a)

fapt al restituirilor materiale nu poate rezolva problema și că trebuie făcute în continuare eforturi serioase spre a se împiedica orice reînviere a tendințelor neo-naziste sau antisemite...”

La actuala sesiune vor lua cuvîntul și o seamă de personalități neevreiești, printre care d-nii: Eugen Gersentmaier, președintele parlamentului R.F.G.; Bechir Ben Yahmed, directorul revistei „Jeune Afrique”; David Morse, directorul general al Organizației Internaționale a Muncii; prof. René Cassin, președintele Curții europene pentru drepturile omului; Gabriel d'Arboussier, director general al Institutului de cercetări al O.N.U.; prof. Milan Bartos, vice-președinte al Academiei iugoslave de științe, membru al Comisiei pentru drept internațional al O.N.U. etc.

„Jefta și fiica sa“ este unul din ultimele romane ale lui Lion Feuchtwanger. Ilustrul scriitor și-a luat tema din cartea „Judecătorii“, a șaptea carte a Bibliei. Evenimentele relatate în această carte au avut loc cu aproape 3 300 de ani în urmă. Aici, în această carte, sunt înfățișate fapte și eroi măreți, printre care Debora, Gideon, Samson.

Jefta este și el unul dintre acești eroi. În stilul sobru și laconic propriu Bibliei este înfățișată — în numai 47 de versete — povestea vieții lui Jefta, al cincilea dintre judecători, care a adunat triburile scindate ale lui Israel, a pornit la luptă împotriva dușmanilor, redând pacea și liniștea atât de dorită. Dar prețul plătit pentru această victorie a fost îngrozitor pentru Jefta. În focul bătăliei, cind cumpăna inclina cind pentru una, cind pentru alta dintre tabere, Jefta a implorat cu ardoare ajutorul lui Dumnezeu, făgăduindu-i în schimb un lucru teribil: să sacrifice prima ființă din casa sa care-i va ieși în întâmpinare la întoarcerea acasă. Și soarta a vrut ca aceasta să fie Iaala, fiica pe care o iubea mai presus de orice pe lume.

După o luptă interioară de un patetism zguduitor, Jefta își îndeplinește făgăduiala.

Acest episod tragic a aprins fantezia multor artiști. Poeți, muzicieni, pictori l-au descris, cîntat sau reprezentat de nenumărate ori. Shakespear pomeneste de el în tragedia sa Hamlet, iar Händel a scris un oratoriu celebru.

Fragmentul din romanul lui Feuchtwanger pe care-l reproducem aici înfățișează clipa întoarcerii lui Jefta din război și scena dintre el și fiica sa, Iaala.

Jefta și fiica sa

de LION FEUCHTWANGER

În tot timpul zilei Jefta fu stăpînit de o voioșie frenetică. În dimineața următoare, trăind încă bucuria marii sale biruinți, începu să chibzuiească la cele ce avea de făcut. În primul rînd, ar fi trebuit să se îndrepte spre nord, pentru a se răfui cu cele șapte provincii, cu cei a căror credință devenise îndoelnică.

El, însă, ordonă plecarea spre sud, spre Mizpeh. Conducătorilor mirați le explică că mai înainte de a face ordine la Bașan intenționează să-l silească pe regele Nahaș să ceară pace, pentru ca acesta să nu se alăture lui Efraim. În sinea lui, însă, știa că altceva îl reținea să se îndrepte spre nord: în nord se aflau Ketura și Jaala, iar el se legase față de Dumnezeu: „Îți voi jertfi pe cel ce-mi va ieși primul în cale pe moșia mea — oricine ar fi acesta!“ Confuzia gîndurilor și spaima l-au făcut să îșiure atunci acele cuvinte neclare și astfel nu e limpede dacă tabăra și cortul lui din țara Tob pot fi considerate ca făcînd parte din moșia sa. I se păru, însă, mai înțelept și mai prudent să se îndrepte spre Mizpeh și să ocloască nordul, unde ar putea să-i vină femeile în întîmpinare. În suflet îi mocnea ceva tulbure, o curiozitate bolnavă de a ști pe cine anume dintre toți oamenii lui îi va scoate Dumnezeu în cale la Mizpeh. Pe creștetul cui va trebui să-și așeze mîna pentru a-și îndeplini jurămîntul?

Prețutindeni de-a lungul drumului fu întîmpinat cu bucurie și venerație. E drept că unii se întrebau dacă Jefta a făcut bine atacîndu-i pe efraimiți și se temeau de pedeapsa lui Dumnezeu. Marea majoritatea a locuitorilor, însă, avea încredere nemărginită în el și nu simțea decît bucuria marelui biruințe. În toată țara se povestea cu veselie sgomotoasă gluma îndrăznească pe care Jefta și oamenii săi o făcuseră la trecerea Iordanului.

Cei din Gilead erau oameni mindri, tăcuți de felul lor și rideau rar, dar de cîte ori își aduceau aminte de întîmplările de la Zafon își dădeau coate, neputîndu-și stăpîni hohotele de ris. „Șibole!“ ziceau ei, „Șalom!“ și alte cuvinte, care începeau cu „S“ și făceau haz de proștii de efraimiți care oricît s-ar fi chinuit nu ar fi reușit să pronunțe corect asemenea cuvinte simple...

În drumul său spre Mizpeh, Jefta oprise să mai fie purtată în fruntea convoiului flamura sa: aștepta blazonul cel nou, pe care trebuia să-l lucreze meșterul Latacar. Dar, apropiindu-se de Mizpeh, făcu un ocol, trecînd peste înălțimile Obotului și acolo în fața mormintelor, ridică

flamura cu stema cea veche. Porunci ca să fie date la o parte pietrele și intră în grotă. Dorea să închine tatălui său flamura împodobită cu nori și fulgere, care fusese martora primejdiilor prin care trecuse ca și a biruinței sale.

Înainte încet prin întuneric, trăgînd în piept aerul rece și greu. Depuse scutul la picioarele mormintului părintelui său și îi dădu socoteală de cele întîmplute.

„Fiul tău Jefta, îi zise, a obținut o victorie cum nu s-a mai pomenit din vremea cînd Bavan și Debora au învins pe Cananiți. Mulți ani de aci înainte Amon și Moab nu vor mai cuteza să invadeze Israelul. Ți-am adus scutul care mi-a văzut greutățile și biruința. Dar îți mărturisesc: Nu mă mai pot bucura de cele dobîndite, căci în marea mea mînie îi împins de orgoliu am ucis pe cei care mi-au redat blazonul și știu că nu am făcut bine; mi-e frică că l-am supărat pe Dumnezeu. Cînd am fost ultimă dată la tine mă fălăsem că nu voi face ca tine, că mă voi stăpîni. M-am încrezut însă prea mult în puterile mele și am cedat impulsurilor sălbatice. Ajută-mă, dacă poți, ca să nu se întîmple o nenorocire. Acum toate sînt bune. Acum eu sînt învingătorul și îți pot spune: numele gîitei tale a căpătat strălucirea fiului tău Jefta!“

Cînd ieși la lumină își simți inima ușurată. Plin de bucuria biruinței sale, înainta spre Mizpeh, trecînd prin Remet-Habonim, spre dealul copiilor morți.

În jurul Mizpehului domnea veselia poporului aceasta îi întări lui Jefta sentimentul măreției sale victorii. Un alai sărbătoresc, cu muzică, urale și cîntece de bucurie îl întîmpina la porțile orașului. Din vîlmășagul de sunete al harfelor, flauturilor și țîterelor, deslușea parca unul mai ciudat și totuși mai familiar; era bătaia ritmică a țîbalei lui Iaala. Ce se întîmplă? Doar se găsea în fața orașului Mizpeh. El pornise spre Mizpeh, nu spre cortul lui Tob. Sau se afla totuși în Tob? Pierduse simțul realității și i se păru că visează. Și totuși era la Mizpeh, aceasta era adevărul, și cea care dansa în fruntea grupului de fecioare ce-i ieșiseră înainte, era fiica lui, Iaala.

Simți că-l cuprinde un virtute amelițor: „Pe cel ce-mi va ieși primul în cale, făgăduiesc el, fie și ființa cea mai dragă...“

Între timp Iaala înainta, dansînd în ritm sălbatic și totuși nespus de grațios, lovînd țîmbalul și cîntînd: „Slăvit războinic este Dumnezeu! El a abătut apele mării împotriva dușmanilor și i-a înecat. Dar Jefta, alesul său, a luptat cu sabia. Vi-

teaz între viteji este Jefta. Tată său, judecătorul Gilead, a nimicit mii de dușmani în bătălie, dar judecătorul Jefta a nimicit patruzecizeci mii cu ascuțitul sabiei sale. Covoare purpurii de sărbătoare sînt așternute în fața casei lui Jefta, pentru sărbătorirea întoarcerii sale. Oamenii și pietrele orașului Mizpeh preamăresc pe Jefta, judecătorul și comandantul de război, pe Jefta-Invingătorul“.

Așa cînta Iaala. Chipul lat al lui Jefta se întunecă și se schimonosi înspăimîntător. Îi venea să izbucnească în urlet: de jale și minie. Să se lovească cu pumnii, să-și smulgă barba, să-și rupă vestimintele.

Văzîndu-l, femeile fură cuprinse de spalmă. Iaala voise să vină aici pentru că îi promisese tatăl său să-l însoțească la intrarea triumfală în Rabat-Ammon, iar Ketura încuviințase planul fetei. Doriseră să-i facă o surpriză plăcută, dar desigur nu făcuseră bine.

Cu o sforțare supraomenească, Jefta se stăpîni. Apoi, cu vocea sa aspră, mai aspră ca deobicei, spuse: „Îți mulțumesc, Ketura. Îți mulțumesc și ție, Iaala, fiica mea. Vă mulțumesc, tuturor. Dar nu e încă timpul să pășim pe covoarele purpurii. Războiul încă nu s-a sfîrșit. Mai trebuie să-l silesc pe Amon să-și plece grumazul și să-mi jure credință și tribut!“.

Jefta nu intră în Mizpeh. Poposi dincolo de zidurile cetății, așa cum făcuse și

acuma după victorie, Jefta va consimți să-și mărite fiica cu amonitul, ar putea crea marelui imperiu pe care l-a visat pe muntele Hermon. Ar putea face asta fără Dumnezeu, chiar în pofida lui Dumnezeu.

Risul lui suna sfidător în noaptea. „Dacă Milcom este de partea mea, rosti el cu glas, provocator, cu altul mai bine. Dar e bine și dacă sînt singur și trebuie să-mi ajut cu insumii“. La auzul propriilor sale cuvînte, îl cuprinse teama și-l trecu un fior rece. Își aduse aminte de duhurile cutreeră, cu deosebire noaptea, prin locuri singurace și că dintre aceste duhuri, Dumnezeu esic cel mai puternic.

El, Jefta, este neputincios în fața lui Dumnezeu. Nu există scăpare. Dacă nu-și va jertfi fiica, Dumnezeu își va lua singur ce i s-a promis, nimicîndu-l totodată pe sperjur. Jefta se ghemui la pămînt, Rătrîi din nou umilinta prăbușirii pe înălțimile de la Nahal-Gad. Se auzi din nou învinuindu-și jurămîntul în vîltoarea furtunii și a fulgerelor. În sinea sa simțea atunci că pe fiica sa o oferă lui Dumnezeu ca preț al salvării. Dar căutase să înțele pe Dumnezeu îndrugînd fraze: puteau avea două înțelesuri așa cum făcuse odinioară cu regele din Bașan și cu Nahaș, pe care reușise să-i păcălească. Dar Dumnezeu nu e un rege mîrnat. Dumnezeu nu poate fi înșelat.

Totuși, Dumnezeu, în mila lui, ar fi putut să-i ușureze jurămîntul, scoțîndu-i în cale pe tînărul Iban, slujitorul eref-rat. Dar în beția biruinței, Jefta l-a pro-

Le — Brun: Jefta își sacrifică fiica

înainte de bătălie. Porunci o zi de odihnă pentru însoțitorii săi.

El, însă, nu-și afla odihnă. Se gindea la acele versuri din cîntecul Deborei, care preamăreau femeia Jael. Jael — Iaala. Lui Sissera, comandantul Cananiților, Jael i-a străpuns tîmpla cu țărșul cortului. Mama lui Sissera îl aștepta să se întoarcă victorios, încărcat de pradă bogată, dar el zăcea mort. Iaala însă nu l-a așteptat zadarnic pe el, pe Jefta. S-a întors învingător și încărcat de pradă bogată, dar a venit ca s-o nîmicească pe ea.

Nu-l răbdă inima să stea întins în cort. La a treia veghe de noapte se ridică, și spre uimirea soldaților de pază o porni prin tabăra adormită. Merse mult prin noaptea și urcă un deal. Luna coborîta la orizont arunca o lumină palidă în jur. Cîmpia străveche era pustie. O liniște mormîntală stăpînea întinderile.

Jefta stătea singur pe înălțime. Trupul mare, lat în umeri, bărbia întinsă înainte, dinții înclistați. Dumnezeu își bătuse joc de el, îl făcuse să cadă pradă unei crude violenți. Dumnezeu a sădit în mîntea lui Nahaș gîndul de a-i propune lui Jefta să-și dea fiica lui Milcom și pentru că nu a știut să înfrîngă imediat ispită, Dumnezeu l-a copleșit cu amarnică batjocură, pretinzîndu-i singele fiicei sale. Era lacom nespus Dumnezeu! Iaala era o jertfă aleasă. Era mai simțitoare, privirea ei era mai adîncă, pielea și toată ființa ei era mai gingașă decît toți. De aceea și voia Dumnezeu s-o aibă pentru sine. Dar Jefta nu e omul căruia să i se poată porunci, chiar de e vorba de însuși Dumnezeu. Se gîndi la Ako, țapul sălbatec. Acesta era puternic, își făurise o oaste mare și stăpînea un ținut întins. Dacă

vocat pe Dumnezeu îngăduindu-și plăcerea înspăimîntătoare de a-i nimici pe cei pe care Dumnezeu îi trimisese să-l ajute. Nu era deci un capriciu faptul că Dumnezeu îi trimisese acum fiica în întîmpinare, ci o pedeapsă pe deplin meritată.

Stătea astfel girbovit pe deal, Jefta, judecătorul și comandantul din Gilead, învingătorul de la Nahal-Gad, pradă semnării și cîntece, privea impietrit de parte peste întinderile țării care se desluseau cenușii în lumina blîndă a zorilor.

Locuitorii orașului Mizpeh se așteptau ca Jefta, folosindu-se de victoria sa, să pornească imediat împotriva regelui Nahaș, care stăpînea încă orașul Iobena. Dar zilele treceau și Jefta nu întreprinsese nimic.

Înțeleptul Jelec veni în tabără și-l întrebă fără ocol pe Jefta de ce nu silește pe Nahaș să încheie pace. Ogoarele trebuiau lucrate, în case și în ogrăzi lipseau bărbații, care își pierdeau vremea prin tabără. Jefta răspunse că el este comandantul și că el decide cînd și cum trebuie dus războiul la bun sfîrșit. Vorbise atît de răspicat, încît Jelec amuți.

Jefta știa că fratele său avea dreptate. Dar el mai știa că orice ar întreprinde, nu ar reuși atîta timp cît nu-și va fi îndeplinit jurămîntul făcut lui Dumnezeu. Trebuia să-și îndeplinească neîntîrziat legămîntul. Totuși nu putea lua nici o hotărîre, căci voința îi era paralizată. Vedea aievea înaintea ochilor grozăvia: își vedea copilul, pe Iaala, legată pe jertfelnic. Îi vedea gîtul întins, vedea cu

COPILII POVESTESC...

Citeva luni înainte de izbucnirea celui de al doilea război mondial, zece mii de copii evrei au putut fi salvați din Germania și Austria ocupată de naziști și aduși în Anglia, fiind astfel salvați de la moarte.

De atunci s-au scurs 25 de ani. Copiii de altă dată au devenit oameni în toată firea, dar niciunul dintre ei nu a uitat tragicele evenimente care le-au schimbat destinul. Unii dintre acești copii de acum 25 de ani este d-na Karen Gershon. Dădă o reconstituție a acea perioadă, ea s-a pus în legătură cu citeva sute de persoane venite în acel transport în Anglia, iar povestirile lor le-a consemnat într-o carte, apărută recent într-o mare editură londoneză. În rîndurile care urmează vom reproduce citeva fragmente din această carte, intitulată „Eram copii cînd am venit”.

„Am părăsit Viena în toată nopții — povestește unul dintre supraviețuitori — îmi amintesc bine cum mama ne-a dat jos din pat și ne-a îmbrăcat în grabă mare. Eram foarte mirați de tot ce se întimplă. Ochii ne erau lipiți de somn și pînă să ne îmbrace a durat mult timp. Una dintre surorile mele era cu mine. Amindoi eram bucuroși că vom călători împreună. Eu aveam atunci 8 ani, soră-mea 9 ani.”

O altă fată povestește: „Am plecat de acasă, împreună cu citeva sute de copii, în decembrie 1938. Mama nu mai conținea să mă sărute. Nu putea să se despartă de mine, iar eu eram nerăbdătoare. În brașările ei nesfârșite începuseră să mă cam plictisesc. Pe atunci bineînțeles că nu eram în stare să-mi dau seama că mă săruta pentru cea din urmă oară și că-și lua rămas bun de la mine pentru totdeauna. Mai tirziu m-am întrebă de nenumărate ori: ce s-a petrecut în sufletul mamei mele văzîndu-mă atât de grabită să plec de lângă ea? Pe atunci aveam 11 ani.”

O altă fată ține minte că a izbucnit în plîns amar, rugîndu-se: „Te rog, mămică, te rog foarte mult, nu mă trimite...” „Copiii sub 7 ani au fost îndreptați spre Olanda, Belgia și Franța — povestește altă fată — dar fraților mei, care aveau numai 2 ani și s-a îngăduit să plece cu mine în Anglia. Cînd convoiul de copii a coborît din tren pentru a fi imbarcat pe vapor frătorul meu alerga în capul coloanei.”

Fetița avea atunci 10 ani și făgăduise părinților să poarte de grijă frătorului ei. Dar cînd după sosirea în Anglia copiii au fost despărțiți și nu s-au mai regăsit niciodată.

Un tinăr își amintește: „Mama m-a adus la Berlin. Cînd am plecat de-acasă, tata zăcea greu bolnav în pat. Lagărul de concentrare îi ruinase sănătatea. Tata m-a strîns la piept și mi-a cerut să am grijă de mama, atunci cînd va veni în Anglia, fără el... Aveam atunci 10 ani. La Berlin ni s-a spus că primul transport plecase, dar că voi fi inclus în transportul al doilea. Bani ca să ne întorcem acasă n-aveam. Mama m-a lăsat la niște rude berlineze, care s-au purtat cu mine cu multă căldură. Ultima oară am văzut-o pe mama de la fereastra vagonului. Stătea pierdută într-un colț, cu privirea ațintită asupra-mi.”

Iată și amintirile altei supraviețuitoare. „Sora mea era bolnavă: suferea de amigdalită și pe de-a-supra era după o operație de apendicită. Mi s-a cerut să-i port de grijă. Ea avea 8 ani, eu 9. Despre acea călătorie nu-mi amintesc multe lucruri, decît că în tot timpul călătoriei am stat pe bănci tari, de lemn. Îmi amintesc și de un control în tren. Presupun că erau naziști, sau poate vameși. În orice caz, mie mi-era tare frică de ei. Sora mea dormea într-un colț, cu capul sprijinit pe sacul cu merinde ce ni se dăduse la plecare. Deodată, spaima mă părăsi și i-am rugat pe vameși să nu turbure somnul surorii mele. Mă mir și azi că aceștia mi-au ascultat rugămintea și au lăsat-o pe sora mea în pace. Poate aveau și ei copii ca noi...”

O tină ră povestește: „Am venit în Anglia la vîrsta de un an, 7 zile înainte de izbucnirea războiului. La sosirea s-a constatat că fusese o greșală, de fapt sora mea trebuia să vină în locul meu. Au vrut chiar să mă trimeată înapoi, dar nu s-a mai putut — izbucnise războiul. Sora mea a pierit la Auschwitz.”

Mărturiile... Amintiri... Ecouri ale unei teribile tragedii, dezlănțuite de ură și bestialitate și care a distrus milioane de cămine.

V. Isac

Dar nu dorea mila nimănui, nici chiar a lui Par. Trebuia să-și ducă la îndeplinire legămintul făcut lui Dumnezeu. Îl lăsa pe Par să plece.

Trebuia în sfîrșit să aibă tîria să-și destăinuiească lui Iaala taina.

O pofti să-l însoțească la o plimbare pe colinele de la nord Fata era încă sub impresia supărării ce-i pricinuisese tatălui său atunci cînd îl împingase la Mizpeh. Acum aștepta nerăbdătoare să-l audă vorbindu-i. Iar Jefta o privea cum pășeste încrezătoare alături de el și, îngrozit, își dădu seama cît de mult ținea ea; ținea la ea mai mult decît la Ketura, mai mult chiar decît la sine însuși, mai mult decît la toate biruințele și onorurile de care avusese parte. Nu, nu avea puterea să ridice capul asupra ei. O va lua de mînă, pe ea și pe Ketura și va pleca cu ele în cea mai îndepărtată pustietate. Dar nici acolo nu s-ar putea ascunde de Dumnezeu. Dumnezeu va pogori de pe muntele său Sinai îl va ajunge ori unde ar fi și îi va spune: „Eu ți-am ascultat ruga și ți-am dăruit victoria iar tu, sperjurule, unde ți-e jertfa?” Și Dumnezeu îi va sugruma, pe el și pe toți ai săi.

Aici, în jurul Mizpehului, erau pretutindeni ogoare, țărcuri și saivane, astfel că cei doi fură siliți să meargă mult pînă să găsească un crîng unde să poposească ca să poată sta de vorbă. Jefta văzu fața senină și strălucitoare a fiicei sale și înțelese cîtă bucurie îi face să fie cu el. Își dădu seama că ea nu-l iubește mai puțin decît o iubea el. Asta îl făcu să se gîndească la o zicală pe care o auzise de la bătrînul Tola: „Nu poți omori leul care nu te iubește”.

Plină de însuflețire, Iaala îi povestea despre micile ei secrete. Victoria părințului n-o mirase. De cînd o întrebase dacă vrea să-l însoțească la Rabat, ea știuse că el urma să ducă războiul împotriva lui Ammon și a fost sigură că-i va învinge pe dușmanii ori unde și ori cum va voi. Cu cîndoaie îi mărturisă că încă înainte de a începe bătălia a compus versuri spre slăvirea victoriei sale.

Jefta îi asculta vocea copilărească și puțin aspră. Îi privea ochii. Cîit de limpezi erau și cîtă sete de viață se citea în ei! Și deodată începu să gemă și izbucni în hohote de plîns; își rupse vestimintele și bîfîndu-se cu pumnii își sfîșie pieptul, strigînd „Ehah!” și „Hah!” și „Ah!”

„O, fiica mea zise el, cîtă suferință îmi pricinuiesti prin dragălașenia ta! Iubire te-a împins să-mi ieși înainte și să întonezi cîntece de slavă pentru mine și pentru Dumnezeu. Dar iată că Dumnezeu nu se mulțumește numai cu cîntecul tău de slavă, ci vrea să-i aparăți cu totul. „Ehah! Ehah! Ce Dumnezeu cumplit este Dumnezeuul nostru!”

Iaala își privi, înspăimîntată, tatăl. Îi auzea cuvintele dar nu le înțelegea. Apoi, deodată, înțelese că pe ea o jeluiește tatăl ei și că ceva îngrozitor o așteaptă. Văzuse de multe ori un animal rănit de moarte și, cuprinsă de o milă nesfîrșită observase cum se scurge singele și viața din el. De data aceasta era ea animalul. O suferință groznică, crudă, puse stăpînire pe ea, tăindu-i răsuflarea. Alune-că de pe ciotul de copac pe care stătea. Fața îi căpătă o paloare de moarte, iar pleoapele arămii îi acoperiră ochii.

Jefta o mîngîie, o îmbrățișă, îi mișcă minile pînă cînd fata își reveni în simțiri. Ea îl privi cu un suris care făcu să i se strîngă inima și îl rugă: „Mai lasă-mă, te rog, tată, să stau puțin așa și apoi, dacă ți-e voia, povestește-mi totul!”

El stătea alături și o ținea de mînă. Din nou Iaala fu năpădită de acel chin groznic, ucigător, care o doborîse mai înainte; acum, însă, chinul era însoțit de o stranie voluptate, de o așteptare care părea să întîmpine o împlinire. Încă nu găsise cuvintele potrivite, dar era sigură că va putea da glas acestor simțăminte sălbătice, sublime. La rîndul său, Jefta, își simți mintea năpădită de tot felul de închipuiri groznică și gingașă totodată; pentru el, însă, toate acestea rămîneau obscure și împietrite, el nu ar fi știut niciodată să dea glas gîndurilor sale.

După un timp, Iaala vorbi: „Acum povestește-mi tată!”

Și Jefta îi povesti, așa cum se pricepu, despre luptă, cum fusese la început învingător, îi povesti cum biruința se transformase apoi în înfrîngere și dezastru și cum, însfîrșit, el s-a legat prin legămint și Dumnezeu i-a primit jurămintul: cum Dumnezeu i-a ajutat lui și alor săi, dîndu-le puteri înzecite și sleind puterea dușmanilor.

Iaala ascultă cu atenție. Dădea aprobator din cap, îngîndurată, chibzuind cu înțeleger. Fața ei căpătă o strălucire sârbătoarească, reflex al unei ciudate bucurii, cînd spuse: „Cu toată ființa mea îl preamăresc pe Dumnezeu. Grația lui mă copleșește prin aceea că ți-a acordat favoarea sa iar eu sînt singe din singele tău, carne din carnea ta”.

Apoi se destăinuie tatălui ei, mărturisindu-i ceea ce pînă atunci îi ascunsesse.

Jemin îi era prieten bun, Dumnezeu i-l trimisese ca s-o salveze. Dar el voia s-o aibă în patul lui, chiar dacă nu i-o spusese, i-o arătase prin priviri și prin purtare. Și acest lucru o făcea să se înfioare. Cea mai mare plăcere pentru ea era să redea faptele și sentimentele oamenilor prin cuvinte, să exprime tot ce avea pe suflet și în clipele ei de inspirație reușea. În viața de fiecare zi era neajutorată, dar atunci cînd recita și cînta simțea în ea ceva din măreția tatălui ei. Dar ea știa că dacă se va culca pe rogojina unui bărbat, dacă răsuflarea și trupul ei vor hrăni plăcerea unui bărbat, atunci — și de lucrul acesta era pe deplin convinsă — va pierde darul de a crea și de a cînta. Și acum în marea sa îndurare Dumnezeu îi trimite salvarea. Îi acordă fericirea de a se putea uni cu el, cu Dumnezeu, iar singele ei să devină al lui și să-i dea putere.

Plin de minie și cu amărăciune în glas Jefta spuse: „Dumnezeu ți-a dat puterea de a încălzi sufletele oamenilor cu chipul și cu vocea ta, iar acum el vrea să aibă toate acestea numai pentru sine, vrea să mi te răpească. Iar ție îți refuză ceea ce i se cuvine fiecărei femei, ceea ce înseamnă împlinirea fiecărei femei.”

„Dar nu doresc acest lucru” îi răspunse Iaala. Mi-e teamă de aceasta. Sînt fericită și mîndră că pot fi părtaşă la victoria ta. Fă cu mine, tată, cum ai promis!”

Stătură multă vreme unul alături de celălalt. Jefta își dădu seama că iubește această fată mai mult și cu totul altfel decît iubise orice altă femeie. Era gelos pe Dumnezeu și se simțea greu și împovărat. Iaala își simțea sufletul cuprins deopotrivă de groază și bucurie. Își închipuia piatra pe care va sta culcată, cuțitul îndreptat spre pieptul ei și se îngrozea. În același timp, însă, era cuprinsă de mîndrie și bucurie, căci această jertfă înfiorătoare era cea mai mare fericire, singura fericire deplină pentru ea. Simțea de pe acum cum se va uni cu Dumnezeu, cum tatăl ei și Dumnezeu se vor contopi pentru ea într-una și aceeași imagine și o pace deplină îi cuprinsese întreaga ființă.

titul în mina lui, vedea cum ridică apoi cuțitul, vedea trupul fetei încordîndu-se și apoi căzînd moale, vedea singele ei șiroid pînd pe pietre. Și omul acesta dirz, care privise de atîtea ori fără să clipească cele mai crunte scene de luptă și măcel, era cuprins de amețeaia furei sale neputincioase.

Se frămînta, gîndindu-se cum ar putea să se sustragă legămintului. De fapt cine depunea un jurămint obişnuia să adauge că în cazul cînd nu și-l va ține să fie pedepsit. El, Jefta, omise acest lucru, deci legămintul lui ar putea fi fără efect. Dar pe cînd își chinuia mintea cu astfel de interpretări, știa prea bine că jurămintul era valabil. Dumnezeu îi arătase că legămintul fusese acceptat. Dumnezeu, ținînd ca o furtună din Aron Kodeș, a luptat pentru el. Dumnezeu își țînuse cuvîntul. Era rîndul lui, al lui Jefta să și-l țină pe al său.

Neliniștit de zvonurile care circulau în legătură cu nimicirea efraimiților, Par, credinciosul prieten al lui Jefta, sosi din Bașan.

„Se spune, zise el, că oamenii trimiși de Efraim ca să-ți dea ajutor au fost măcelăriți de ai noștri. Sînt încredințat că așa ceva nu s-a putut întîmpla. Cred că e vorba de o neînțelegere. Probabil că pe cînd ai noștri aveau sufletele încinse de focul luptei oamenii lui Efraim, trufași, cum le e felul, i-au provocat. La vreme de război se întîmplă multe fapte nechibzuite. Dar acum întreg vestul țării e cuprins de minie împotriva ta. Se zvonește chiar că Efraim umblă să atace Gileadul. Te rog, dragul meu Jefta, povestește-mi cum s-au petrecut lucrurile cu adevărat.”

Cu gîndurile răvășite, Jefta își privi prietenul. Deși adînc îngrijorat, acesta stătea plin de încredere în fața lui.

„Detășamentele care au luptat împotriva lui Efraim îi răspunse el în cele din urmă, au fost comandate de Jemin. Să-ți povestească el cum s-a întîmplat totul.”

Jemin veni. „Comandantul nostru — povesti el mîndru și vesel — le ordonase oamenilor lui Efraim să părăsească Gileadul înainte de a răsări luna plină. Dar deși mai rămăsesse doar o zi pînă atunci, ei rămăseseră cu tabăra la Bet-Nobah. Atunci comandantul porunci să fie nimiciți asemeni ciinilor fără stăpîn și mai adăugase „cine mă scapă de rîia asta?” Am luat atunci treisprezece unități, căci tot atîtea avea sub ordinele sale și conducătorul efraimiților și nu voiam să fiu în avantaj față de el și m-am dus la efraimiți, cerîndu-le socoteală. Ei însă mi-au răspuns cu trufie și și-au bătut joc de conducătorul nostru. Atunci am dat urmare ordinului primit și l-am scăpat de rîie!”

Se făcu liniște. Spătos și masiv, Par răsufla din greu, aproape că gemea; apoi se așeză. Jefta zise: „Ai povestit totul întocmai, Jemin. Chiar așa am spus, iar tu m-ai înțeles foarte bine”.

Cînd rămase singur cu Par, Jefta continuă: „Acum știi cum s-au petrecut lucrurile. N-ai crede că s-au putut salva mai mult de două sute de efraimiți. Și dintre ai noștri au pierit aproape opt sute.”

Par continua să tacă. Apoi Jefta îl văzu pentru prima oară pe acest om calm izbucnind în plîns amar.

„De ce ai făcut asta, Jefta?” întrebă el. „Tu nu vei putea, cunnate, înțelege niciodată motivele mele, îi răspunse Jefta. Nici eu însumi nu sînt sigur că le înțeleg”.

Liniștit, Par îi răspunse: „Mi-ai cerut tezaurul lui Dumnezeu și eu ți l-am dat. Apoi tu ai cucerit pentru Dumnezeu victoria de la Nahal-Gad. M-am bucurat atunci din toată puterea sufletului meu.”

Jefta surise amăr și zise: „Apoi am măcelărit pe efraimiți credincioși lui Dumnezeu. Pentru asta am avut nevoie de tezaurul lui Dumnezeu. Nu-i așa că asta voiai să spui? Vrei, poate, să mă pîrștii lui Abijam?”

Din nou Par vorbi și cuvintele sale nu erau decît o tînguire monotona. „Îmi amintesc de ziua în care întins în cortul tău și-ai deschis sufletul. Și iată că Dumnezeu și-a revărsat harul asupra-ți. Doare că a fost să unești toate triburile lui Israel într-un singur popor. Dar puterea lui Dumnezeu te-a copleșit și tu ai învîrăbit cumplit acest popor. Am vrut să mă reîntorc în țara înfloritoare a lui Dumnezeu. Dar tu ai transformat țara într-o paragină, unde fiecare e liber să ucidă în voie. Pentru mine ești pierdut Jefta și nu mi-a rămas decît Casia și deșerturile nordului.”

„Vrei să mă părăsești Par?” întrebă Jefta, dînd din cap cu uimire. „Atunci, în pustiu, cînd l-am ucis cu pietre pe cel care îți ceruse îndărăt pe servitorul meu Dardar, spuse el gînditor, m-ai înțeles pe dată?”

Par îi răspunse rugător: „Explică-mi, Jefta, ce se petrece cu tine? Vorbește-mi!”

Jefta știa că dacă îi va mărturisii prietenului său groznică urgie cu care l-a lovit Dumnezeu, Par va rămîne cu el.

COMUNITATEA EVREIASCĂ DIN FRANȚA

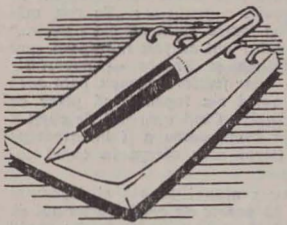
În Franța se află cea mai mare obște evreiască din Europa occidentală. Ea numără 500.000 suflete.

Aproape jumătate din populația evreiască a Franței provine din țările Africii de nord.

Cea mai mare comunitate se află la Paris, cu 300.000 suflete; urmează Marsilia, cu 65.000, Lyon, cu 20.000, Bordeaux etc.

COMUNITATEA DIN ATENA

Comunitatea evreiască din capitala Greciei numără 3.500 suflete. De curind, membrii comunității au ales un nou comitet, în frunte cu d. Joseph Benusiglio, în vîrstă de 68 ani.

EVREII DIN MACEDONIA

În orașul Skoplje se află singura comunitate evreiască din Macedonia. În anul 1943 naziștii au deportat din acest oraș 7340 locuitori evrei, care s-au sfîrșit în chinuri cumplite în lagărul morții de la Treblinka.

În prezent, la Skoplje trăiesc 100 evrei.

COMUNITATEA DIN PORTUGALIA

În Portugalia trăiesc acum 650 familii evreiești, majoritatea în orașele Lisabona și Porto.

MINELE DE ARAMĂ ALE REGELUI SOLOMON

La Timna, localitate situată la 20 km. de țărmul Mării Roșii se află o exploatare minieră modernă. Interesant e faptul că Biblia pomenește de această mină de aramă, ce a fost exploatată încă pe timpul regelui Solomon. Se pare că de la această informație au plecat și arheologii care au prospectat acest ținut.

CINE VA FI NOUL ȘEF RABIN AL ANGLIEI ?

În urma retragerii, din motive de sănătate, a d-rului Israel Brodie din funcția de șef rabin al Angliei, acest înalt post a rămas vacant.

În prezent sînt în discuție două candidaturi: a d-rului Louis Rabinowitz, fost șef rabin al comunității din Johannesburg, și a d-rului Immanuel Jacobovitz, în prezent rabin la New York.

ORATORIUL „CĂLĂTORIILE LUI BENIAMIN AL III-LEA“

Corul popular evreiesc din New York a dat un concert în orașul Cleveland în cadrul căruia a executat pentru prima oară oratoriul compozitorului Max Helfman, „Călătoriile lui Beniamin al III-lea“, după cartea cu același titlu a clasicului literaturii idiș Mendele Moïher Sforim.

PROCESUL UNOR CRIMINALI NAZIȘTI

Doi foști ofițeri naziști, Friedrich Pradel și Harry Wentrutt, au fost judecați de tribunalul din Hanovra fiind acuzați de complicitate la exterminarea a aproape 4.000 evrei, uciși în camere de gaze mobile, construite la Berlin sub supravegherea celor doi acuzați.

Un alt proces s-a desfășurat în fața tribunalului din Münster, acuzații fiind fostul șef al poliției naziste din Stanislav, Hans Krueger și 14 subordonați ai săi, acuzați de complicitate în uciderea a peste 80.000 evrei din Galiția și a unor intelectuali polonezi.

ISTORIA EVREILOR DIN ANGLIA

La New York, în editura IWO a apărut o lucrare colectivă de istorie a evreilor din Anglia.

A MURIT PROF. B. MARK

La Varșovia a încetat din viață, în vîrstă de 58 de ani, cunoscutul istoric prof. B. Mark, directorul Institutului evreiesc din Polonia.

Dispărutul este autorul mai multor lucrări de istorie, printre care și Istoria răscoalei ghetoului din Varșovia, tradusă în mai multe limbi.

RABINII AMERICANI ÎMPOTRIVA RĂZBOIULUI DIN VIETNAM

La cea de-a 77-a conferință anuală a rabinilor americani rabinul Jacobs Weinstein a prezentat un referat în care a cerut încetarea războiului din Vietnam.

În cursul anului trecut rabinul Jacobs Weinstein a vizitat Vietnamul de Sud de unde a revenit zguduit de ororile războiului de acolo.

ASASINII ANNEI FRANK ÎN FAȚA JUSTIȚIEI

Tribunalul din München a terminat redactarea actului de acuzare împotriva a trei foști înalți demnitari naziști vinovați de deportarea evreilor din Olanda, printre care și a Annei Frank. Este vorba de Wilhelm Horster, fost general SS și comandant al poliției hitleriste din Olanda ocupată, Wilhelm Zepp, comandant SS, șeful biroului pentru problemele evreiești și Gertrude Slatke, funcționară superioară în acel birou.

EMISIUNE SALOM ALEHEM LA RADIO PARIS

Postul de radio Paris a transmis o emisiune literară consacrată lui Salom Alehem. Programul emisiunii a fost

alcătuit dintr-o conferință despre marele scriitor, lecturi literare și cîntece evreiești.

INSTITUT PENTRU ISTORIA EVREILOR GERMANI

La Hamburg și-a început activitatea Institutul pentru studiul istoriei evreilor germani, înființat de Fundația științifică din acel oraș. Noul institut va colabora cu alte organisme științifice, printre care și universitatea din Hamburg.

TOȚI OAMENII SÎNT EGALI

Luînd cuvîntul la un simpozion despre condiția femeii după legea mozaică, rabinul dr. Wolf Gotlieb, șeful tribunalului rabinic din Glasgow (Scoția) a declarat că nu există niciun motiv a se considera că oamenii sînt inegali din punct de vedere fizic, spiritual, social sau biologic. Aceasta e valabil și în ce privește femeia.

Rabinul Gotlieb s-a pronunțat pentru deplină egalitate în fața legii a femeii.

DECESUL MARELUI RABIN DIN TETUAN

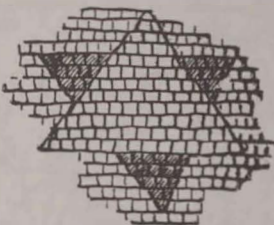
La Tetuan, în Maroc, a încetat din viață marele rabin Iehuda Jalfon, președintele tribunalului rabinic din acel oraș. Dispărutul era în vîrstă de 87 ani.

Comunitatea din Tetuan numără aproximativ 2.000 suflete.

DISTINCȚIE CONFERITĂ UNUI FRUNȚAȘ AL COMUNITĂȚII DIN R.F.G.

Președintele comunității evreiești din Berlinul occidental, Heinz Galinski, a fost decorat cu marele ordin „Pentru merite deosebite“.

Dr. H. Galinski este membru în Consiliul central al evreilor din R.F.G.

CONCERT INTERCONFESIONAL

În sala teatrului municipal din Luxemburg a avut loc un concert de muzică religioasă organizat de Comitetul interconfesional. În cadrul concertului, corul templului din acest oraș a executat 5 imnuri liturgice.

EVREII DIN COLUMBIA

Colectivitatea evreiască din Columbia numără 10.000 suflete. Cea mai mare comunitate se află la Bogota, capitala țării. O altă se află în orașul Barranquilla, unde trăiesc 1.000 evrei.

DISTINCȚIE CONFERITĂ UNUI RABIN

Universitatea catolică Fordham din S.U.A. a conferit titlul de doctor *honoris causa* rabinului dr. Louis Finkelstein, rectorul seminarului teologic iudaic din New York.

COMUNITATEA DIN GIBRALTAR

Obștea evreiască din Gibraltar numără 1.000 persoane. Comunitatea dispune de 4 sinagogi, o talmud tora și alte instituții de cult. Rabinul obștei este Iosef Passifici, originar din Florența. Președintele comunității este Sir John Abraham Hasan

...ȘI CEA DIN INDIA

Despre obștea evreiască din India am mai scris în paginile revistei noastre. După cum cititorii își amintesc, această comunitate este cea mai veche din acea parte a lumii, avînd în spatele ei un trecut de aproape 2 milenii.

În prezent, obștea numără 20.000 suflete. Diferitele organizații și instituții sînt reunite în cadrul lui Central Jewish Board, cu sediul la Bombay.

STRAZI SALOM ALEHEM

Cite o stradă din Odesa și Minsk a primit numele marelui umorist Salom Alehem.

TIPĂRITURI RARE

Biblioteca lui Yeshiwa — University din New York s-a îmbogățit recent cu un număr de 33 tipărituri ebraice rare, de mare valoare. Printre acestea, o carte a psalmilor, tipărită la Bologna, în anul 1477; un tratat al lui Rambam, tipărit la Roma, în anul 1477; un dicționar arameic, tipărit în același an etc.

Această bibliotecă dispune de un fond de 600 000 volume, majoritatea de iudaistică.

„JURNALUL ANNEI FRANK“ TIPĂRIT ÎN INDIA

În India a apărut „Jurnalul Annei Frank“. De curind, această carte a fost tradusă și tipărită și în Indonezia și Noua Zeelandă.

COMEMORAREA LUI H. N. BIALIK

La Londra a avut loc o solemnitate consacrată comemorării marelui scriitor H. N. Bialik, de la marea căruia s-au împlinit în luna Tamuz 32 de ani.

DECES

La Ierusalim a încetat din viață, în vîrstă de 85 de ani, rabinul Zalman Soroțkin, o proeminentă figură rabinică. Numeroși discipoli au stat la căpătușul muribundului, pînă și-a dat obșteșcul sfîrșit.

די סעסיע פון דעם יידישן וועלט-קאנגרעס

(המשך פון זייט 11)

THE

ניזשנעווער, שפען ליוואדארן.

(המשן מעמוד 12)

(מזבא ב, ערבו נהל,)

הגאון להחזיק את המושל לרוב
נות ושררה וגדולה לבד ולא
לעבדות בעבור ה' כי אז הסוף
הוא שמקבת את בעליה ה'ו'
כנ"ל. וכוה יובן היטב הכתוב
ב"ה, "לכלתי רום לבבו מאהיו"
שלא יהי' בו גאון, "ולכלתי סור
מן המצוה ימין ושמאל" פ'
ברכה ליהוה אלהינו

43024

געדאנקען וועגן
(הספד פון זייט 11)

אויגן די אדוםעמטיק פינעם
עקלן, אוזוויו עס זאגט דאס
דער מאָדנעשפערן פון רער
רוסענישער דיכטונג:

„מיטן מאָרגן פארמערסטו
ריינע מען
מיטן נעכטן פארמינערסטו
דיין לעבן
און דאס פונדעסטוועגן —
פאר די רער
אויף אייביק דעם היינט.“

מיר דארפן קענען דעם
חיבור, מיר דארפן פארשטיין
אָס פאכן דעם חיבור: אָס
דאָס איז נויטיק כדי
יעדער מענטש וואָל האָבן אַ

(המשך פון זייט 11)

דערשיינט אין דער צייט.
אזוי ארום אין דער חורש
אלס, נישט נאָר א פּנאָל,
נאָר אויך א פרעלודיע. דער-
פאר ענלעכונגס עס איז
ווערן אונדזערע בליזן נישט
נאָר צו דעם וואָס מיר האָבן
אָפּגענומען פון אונדזער-
לעבן, נאָר אומצופולן אונדז-
ערע בליזן צו דער צייטונגס-
צו די יאָרן וועלכע מיר הייַשן
קורצשטענדיג צו אונדזער
עקספּאַנציע אין אירם ווערט
דער חרש אלס א ווענווייזער
צו די נאָכעלע און אויך
צו די וועלכע ס'ווערן די
די מרים פון אונדזער לעבן.

מיר דארפן קע
חירוב מיט דער

צו די גאָבעלע און חויכע
ציילן צו וועלכע ס'ווענדן זיך
די מרים פון אונזער לעבן.

געדיאנקען

וועגן

א ר

פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א

די תורה ששעלט מער דעם שרץ אויפן סוף פון א ווערק ווי אויף זיין אנהויב. ווי גוט ס'זאל נישט זיין די סימנים אונטער וועלכע מען לאזט זיך אין וועג אריין, זענען אבער אלץ נישט באקאנט די שטרובל-לעגונג וואס מען קאן באנוצן נענט אין וועג, און דער ציל איז נאך ווייט. רעמאט ווען ער איז דערגרייכט ענווארן ווען מיר קאנען ווארפן א בליק אויף צוריק, אויף דעם דורכ-געמאכטן וועג כדי פעסטצו-שטעלן, צי דאס וואס מיר האבן זיך פארגענומען איז פארוורקלעכט ענווארן, ראן קאנען מיר באהערשט ווערן פון דעם עפיל פון אמתער סאפיסטיקאציע. און דערפאר איז בארעכטיגט דער איסור'ה פון קהלת ווען ערזאגט; „טוב אחרית דבר מראשיתו“, „ס'איז בעסער דער סוף ווי דער אנהויב פון א זאך.“ (קהל ו-ה).

דער לעצטער חודש פון אונזער לוח, בארעכטיגט די דאזיקע אויפמאכונג און דער אויפן וויאזוי מיר באנוצענען אים שטרייכט אונטער דאס וואס מיר האלטן וועגן דער דיווסער בארייטונג פונעם סיום. ס'איז אריבער גאך א יאר. מיר האבן איבערגעזען נאך א סאמאל און אונזערע לעכנס-בור. מיר האבן דורכ-געמאכט נאך איין עמאם פון

רעם מארשדום וועלכן מיר שפאנען דורך פונעם ווינעלע ביז צום קבר. דער חורש אלץ שטעלט פאר יעדן פון אונדז די פראגע, „וויאזוי האבן מיר אויסגענוצט דאס יאר וואס דערנענטערט זיך צום סוף, וואס האבן מיר מיט אים געטון, האבן מיר נישט געשטעלט ווייניג מען אומזיסט און אומנישט ארבעטן מיר זיי געשטעלט אין דינסט פון א גאנצעלעם ציל?“ „חשבון הנפש“ — דאס איז די גרויסע באדייטונג פונעם חורשוואס פארבינדט די פארגאנגענהייט, וועלכע קערט זיך מער גוט אום, מיט דער צוקונפט, צו וועלכער מיר גייסן זיך צו. פאר דעם שטענדיגן ריכטער — פאר אונדזער אייגן ענוויסן — לויפן דורך אין די ראזיקע טעג, אונזערע געראנקען, נעפילן און מענטשן און ווערן אונטערגעווארפן א פרסיס-דיקן אנאליז. „אפצוהאלטן דיין גאנצן, איז אן עכידה; אפי צינארן דעם אויבערשטן איז א נאיווקייט; זיך אליין אפי צונארן, איז א פארברעכן“, זאגט איינער פון די גדולי ישראל. אין סוף פון טעג לעבן לעבן זענען מיר אפס להוט זיך אליין אפצונארן און אפצוהערן צוויי פארטיי-דעם סאקס און רעד בא-ציונג צו געמישטן, שמעלנדיק די חוכמטע פאקטעורן צו

יענעם, און א שיעור נאכ-זיכטיק צו אונדז אליין. אין דער צייט וואס מיר גענוען נישט קיין שום אומ-שולדיקונג פאר די פעלערן פון אונזערע גאנצן, שטענען מיר זיך אליין, מיט א בריי-טער האנט, א מילדערנדיג אומשטאנד אין יעדער לאגע. דער חורש אלץ איז בארופן אונדז אויפצוועקן פון דעם ראטשע פארנימען (פון ויסן גארנישט מין) און וועלכן ס'געפאלט אונדז זיך איינצי-ווינגן. ער פירט אונדז אריין אין דער שווערסטער לערע; די לערע פון קענען דעם אייגענעם איד, מיט אלע שאטן ווייזן, מיט אלע שוואכ-קייטן, מיט אלע זייער זינד. דאס ערשטע וואָרט וואס מיר ליינענען אין דעם שבת ווען ס'הייבט זיך אן דער חורש אלץ, איז: „ראה“, „זע!“. לערן זיך, מענטש, צו זען דיר אליין. פאר די אויגן אויף און קוק אריין מיט א דעם נעוויסן. מייסל פון אים אפ דעם שטויב פון ועלכסן אפגארעט. און קוק אויף ארום אריין אין דעם שפיגל פון דער נשמה! אפ דאס איז דער מעסאזש וואס ס'ברענגט אונדז דער חורש אלץ.

דער לעבנס-פאָרעם דאָרף נישט צופעליק אויפגעוויקלט ווערן, אייביק האבן מיר דעם חוב צו וואכן, אז ער זאל זיך נישט פארפאלגענען. דער העכסטער ציוועק פון סוף וואָרט — דער שבת — איז טאקע דער, אונדז אביסל אפצו-שטעלן, איין צו פארטראכטן און א פאָרשן דעם פאָרעם פון דעם שטיקל לעבן וואס האט זיך אפגעוויקלט אין מיש פון די זעקס פארפאל-טענע מענע, כדי אזוי ארום צו קאנען שטעלן וועגן דעם נעוועב פון אונזערע נעקום-טעניגן. דאס וואס איז שבת איז פאר דער וואָך, דער חורש אלץ פארן יאָר. א רעסארסעקטיווער בליק פול

מיט ערנסט, וואָס איז בארופן איינצופאָלגענען אלע פערעם און ווי צו פארשטעלן אין א הארמאָנישן גאנצן. פשוט און דערשיינענדיק איז אין רעד הניזכט די תפילה פונעם בעל התהלים „למנוח ימינו כן הודיע“, „לערן אונדז, גאָט, ציילן די טעג פון אונדזער לעבן“ (תהלים צ-יב). מיר קאנען אריינדרינגען אין דעם לאב-ריינט פון די ווערסטע חש-בונות, אָבער דעם לעלטענע-מאָרסן פון זיין רעם — צו פירן דעם השבון פון די מען פון אונדזער לעבן, דעם פאר-נעסן מיר זייער אָפּ. דאָס העכסטע נעבאָם מיט וועלכן ס'וועלט זיך דער דיכטער פון תהלים איז, אז שפענדיק דאָרף מען האָבן פאר די (המשך אויף ז'ט 10)

דר. דוד משה רוזן

די רייזע פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן קיין בריסל

דעם 27-סטן יולי ד. י. איז הרב הכולל דר. דוד משה רוזן, פערזענלעך פון דער פערדראציע פון די יידישע קהלות פון דער סאָציאליסטישער רעפובליק רומעניע, אָפּגעדייט קיין בריסל, כדי אָנטייל צו נעמען אין דער סעסיע פון דעם יידישן וועלט קאָנגרעס, וואָס וועט פאָרקומען אין דער הויפט-שאַט פון בעלגיע, צווישן דעם 31-סטן יולי און 10-טן אויגוסט 1966.

דער רב הכולל וועט האָלטן א רעפערעס אין ראטען פונעם קאָנגרעס אין דעם פראָבלעם „דאָס לעבן פון די יידישע קהלות“.

אויפן פלי-פלאַן זענען געווען אָנוועזנע, כדי צו באַגרייפן דעם רב הכולל: די מנהיגים פון דער פערדראציע פון די יידישע קהלות און פון דער בוקארעשטער יידישער קהלה, דבנים, שוחטים, נבאים פון די בוקארעשטער שולן. ס'איז אויך געווען אָנוועזנע דער הער גענעראל נענשיי, הילף-רייזעקאָר אינעם קולסיס-רעפארמאטענס.

די סעסיע פונעם יידישן וועלט-קאָנגרעס אין בריסל

דער סדר היום אנהאלט פראָבלעמען פון א גאָר גרוי-סער (חשיבות: א) דער שלום פון די אנטוואָפּונג; (ב) טעג-טשן רעכט; (ג) די גייסטיקע און מאַטאָרישע ווערסן פונעם יידישן רעכט; (ד) די לאגע פון די יידישע קהלות (ביי דעם פונקט וועט האָלטן א רעפערעס אויך דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן) א. א. גרויסן אינטערעס שטעלט פאר מיט זיך דאָס פארשייבן אויפן סדר היום פון דער איצטיקער סעסיע, די פראָבלעמען בנוגע די בא-ציונג פון די יידן און ארא-בער, ווי אויך די באציאונג נען צווישן יידן און דייטשן. האָט זיכות מיט די פונקטן איז דער הער דר. נחום נאָלמאן דערקלערט: „ס'דארף אונטערשיידן די באציאונג פון צוויי סיסטאָ-וויס. איינער באציט זיך צו דער פראגע פון די אראבער יידן. דער צוועק איז נישט ארומצווערן די באציאונג פון ישראל מיט די אראבער, נאָך זיך צו באשפּעקן מיט די באציאונג צווישן דעם ארא-בישן פאלק און דעם יידישן פאלק, נישט נאָך איין גאנצען מורח, נאָך אויף דער גאנ-צער וועלט, כדי אויסצומירן

דעם 31-טן יולי ד. י. האָט זיך געעפנט אין בריסל די פונקטע סעסיע פונעם יידישן וועלט-קאָנגרעס. אי לויט דער צאָל און דעם צאָל פונעם פאָרשטעלן פון די דעלעגאציעס, ווי אויך לויט די פראָבלעמען וועלכע זענען אויפן סדר היום, ווייזט אים אן די איצטיקע סעסיע וועט זיין איינע פון די וויכ-טענסטע פארזאמלונגען פון דער דאָזיקער אלגעמיינע וועלט-קאָנגרעס פונעם יידישן וועלט-קאָנגרעס. פארשטיינדיק די וויכ-טיקייט פון דער סעסיע, האָט פאר דער עפענונג פון דעם צוואנציגסטן, דער הער דר. נחום נאָלמאן, פערזענלעך פונעם יידישן וועלט-קאָנגרעס, פארענטלעכט צווישן אנדערע פאָלגנדיקע דערקלערונג: „ס'ווייזט אויס אז נאָך א סך יאָר פון צוריקהאלטונג, וועלן דאָסמאל אויך אָנטיילנעמען, פארשטיינדיק פונעם מורח-איי-ראָפּעישן יידישן וועלט. פון א סך לענדער וועלן זיך באטייליקן צאָלרייכערע דעלעגאציעס ווי ביי די פאָרעם פונעם יידישן וועלט וואָס די גרעסטע טייל פון די אמעריקאנער קהלות, וועט זיין פארטרעטן פון א וויכטיקער דעלעגאציע, נישט צו דער איצטיקער סעסיע א פיל גרעסערע באדייטונג.“

דאָס יאָר אנהאלט דער לוח אריינ באשעריא, אויף דער רומענישער און יידישער שפראך, מנהגים פאר אלע ימים טובים און וויכטיקע טעג פונעם יאָר. דער לוח אנהאלט נאָך: — א ברעוואר אויף דר. מעניש אין וועלכן ס'ווערן דערקלערט די יסודות און פארשידענע מצות פון דער תורה;

— מאמרים פון אונד-וערע כותבים ז'ט; — ראטעס און בילדער איבער דער עטיקייט פון דער רומענישער פון די יידישע קהלות און פון דעליגענע מוסדות פונעם לאנד. דער פרייז פון אן עקומע פלאַט: 2 ל. 5.

מיט באשטעלונגען קאן מען זיך ווערן צו דער פער-דראציע פון די יידישע קהלות פון בוקארעשט, ד. ראקאוויצא נאם נר. 8.

ס'איז דערשינען דער לוח תשכ"ז (1966 — 1967)

א קבלת פנים לכבוד דעם פּרעזידענט פון דעם פריינדשאפטס-פארבאנד ישראל-סאָציאליסטישע רעפובליק רומעניע

דעם 24-סטן יולי ד. י. אויפ-דערנאכט, האָט די פערדראציע פון די יידישע קהלות, איינגע-אָרנט א קבלת פנים לכבוד דעם פּרעזידענט ז'ט, פּרעזידענט פון דעם פריינדשאפטס-פארבאנד ישראליסטישע רעפובליק רומעניע, וועלכער באזוכט פון לאנד אויף דער אינלאנדונג פון דעם רומענישן אינסטיטוט פאר קולטורעלע פארבינדונגען מיט אויסלאנד.

ס'האבן אָנטייל גענומען: דער הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א, מנהיגים פון דער פער-דראציע און פון דער בוקארעשטער יידישער קהלה, פארשטיינדיק פונעם יידישן צבור פון בוקא-רעשט.

דער רב הכולל האָט באגרייסט דעם גאסט אלס א אָנגעזעענעם קעמפער אויפן געביט פון דער נענטערונג און פריינדשאפט צווישן שטעלער. „די דאָזיקע באגע-

געניס אונדזערע קומט פאר ערב דעם טאָג פון תשעה באב, דער טאָג וועלכער דערמאנט אין יידן פון דער גאנצער וועלט, אין יידיש-שליס, די עיר הקדושה. ביזער איז תשעה באב א טאָג פון טרויער; אָבער אונדזער מיינונג איז אז מיר האָבן מוט גארנישט עובר געווען אויף די דינים און מנהגים, מיט דעם וואָס מיר האָבן אָרגאניזירט א באגעגעניש מיט א ייד פון ארץ ישראל, פון דער ארץ הקדושה וועלכע שטעלט פאר מיט זיך פאר אונדז רעלי-גיעע יידן, נישט נאָר דעם טרויער פונעם ערב, נאָך אויך די האפנונג פונעם עתיד, אין המשך האָט דער רב הכולל אונ-טערגעשריבן די נוצליכע שטיק-טיקע וואָס דער פריינדשאפטס-פארבאנד וויקלט פאנאנדער און וועלכער האָט א שטארקן אפּקלאַנג ביי דער ישראל עפענעלעקייט. „די ארבעט וואָס דער אראבאנדר

MESAJUL DE ROȘ HAȘANA 5727

adresat de Eminentă Sa d. Șef rabin dr. MOSES ROSEN,
către credincioșii cultului mozaic din Republica Socialistă România

lubiții mei,

În prag de an nou, luați aminte, voi toți cei ce vă aflați în rîndurile sfințitelor obști ale lui Iacov, luați aminte la cele trei nume pe care le poartă această răsplată în itinerarul vieții mozaice. Adincoți totodată și cele trei porunci ce răsună în aceste zile: תשובה Teșuva — rememorare, תפלה Tefila — rugăciune și צדקה Tzedaka — dreptate și astfel veți desprinde marea însemnătate a sărbătorii.

Cel dintii dintre numele zilei glăsuiește că יום הדין Iom Hazicaron e ziua amintirilor. Deschizind un nou capitol în cartea vieții, nu uitați pe acel pe care-l închideți. Bucurați-vă cu binele ce l-ați săvîrșit, și în același timp îndreptați-vă greșelile. Memoria să fie trează, căci glasul șofarului vine să vă dezmoartească din letargia indiferenței și nu vă îngăduie să întîmpinați un an nou cu simțurile amestecate. Cu seriozitate și gravitate să scrutați etapa ce ați parcurs-o din drumul acesta de la leagăn la mormint, pe care-l străbateți.

„Căci Tu, Doamne, ești Cel ce-și amintește de toate cele uitate”.

Versetul acesta ce-l roșiți în rugăciunea de anul nou, a fost talmăcit de marele umanist și înțeleptul cărturar Rabi Moise Leib din Sasov ש"י care a spus:

„Dacă ai păcătuit și n-ai uitat păcatul, ci te căiești și cauți să-l îndrepti, atunci îl uită Dumnezeu; dacă însă el nu prezintă vreo importanță pentru tine și-l dai uitării fără să încerci măcar să-l îndrepti, atunci Dumnezeu e acel care îl ține minte și nu te iartă. „Dacă, însă, ai săvîrșit o faptă bună și ji-o amintești mereu, fălindu-te cu ea, o uită Dumnezeu; altfel se întîmplă dacă tu o uiți, căci socoti că ea n-a fost altceva decît o elementară îndatorire a ta, atunci Dumnezeu n-o uită și ji-o răsplătește. Iată deci — conchide Rabi Moise Leib — că Dumnezeu își amintește de cele uitate”.

Iom Hazicaron. Amintiți-vă deci de anul care s-a scurs și nu se mai întoarce: priviți spre firul care s-a mai depănat din caerul vieții și îndreptați ce s-a încălțit. Teșuva תשובה revizuiți cele mai intime unghere ale sufletului, căliți-vă conștiințele la bineîncătoarea flă-

cără a credinței și îndreptați greșelile față de voi înșivă, față de semenii, față de colectivitate.

Iom Hazicaron. Amintiți-vă de comunitatea din care faceți parte, de opera ei neobosită pentru întreținerea sfințelor așezăminte religioase, de nobila ei strădanie de a ajuta lunar peste 1300 familii de coreligionari bătrîni și bolnavi, de eforturile ce depune de a asigura alimentarea rituală, Talmud Tora, Mikva, de a vă îmbogăți cunoștințele iudaice, de a vă aduce știri din celelalte comunități evreiești prin revista noastră, de grija permanentă ce o are pentru ca firul tradiției să nu fie întrerupt. Examinați toate aceste și multe altele din realizările Federației Comunităților Evreiești (M) din ultimul an și întrebați-vă dacă nu cumva ați lipsit de la aceste sfînte îndatoriri.

Iom Hazicaron. Amintiți-vă că și în acest an v-ați bucurat de sprijinul generos și larg al statului nostru socialist, ca să puteți trăi ca buni evrei credincioși ai Torei și puneți-vă problema dacă v-ați folosit în destulă măsură de aceste posibilități.

Iom Hazicaron. În jurul vostru cresc mereu mărețele realizări ale poporului român și naționalităților conlocuitoare. Patria înflorește pe zi ce trece mai mult. Cauza mărețului a păcii este apărută de lupta comună a forțelor progresiste din lume. Credincioșii unei nobile tradiții de luptă pentru progres și de devotament pentru țară, populația evreiască din Republica Socialistă România participă la aceste eforturi colective ale poporului român și ale întregii umanități. Să ne amintim de aceasta și să nu uităm că putem face mai mult decît am făcut pînă acum, că avem datoria de a ne mări strădania, laolaltă cu cei mai buni fii ai acestei țări.

Cu aceste evocări ale trecutului pășim spre cea de a doua denumire a anului nou ראש השנה — Capul Anului. Ne îndreptăm privirile spre viitor și zilele acestea cată a ne fi călăuză, precum e capul pentru trup. Ne-am amintit pentru ca să învățăm ce avem de făcut. Am făptuit Teșuva — pocăința, am împlinit revizuirea trecutului, pentru ca să ne cufundăm în תשובה Rugăciune. O înălțăm către Părintele Cereș și în același timp facem din ea făgăduială către noi înșine.

(Continuare în pag. IV-a)

TELEGRAMĂ

Cu prilejul încetării din viață a ministrului Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România, Leontin Sălăjan, Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a adresat următoarea telegramă:

Excelenței Sale

Domnului ION GHEORGHE MAURER

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România

Federația Comunităților Evreiești, clerul și credincioșii cultului mozaic din Republica Socialistă România participă la dolul întregului popor român la încetarea din viață a lui Leontin Sălăjan, membru al Comitetului Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, general de armată, ministrul Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România.

Veșnică va rămîne amintirea acestui fiu credincios al poporului român care a muncit și luptat pentru înflorirea patriei și pentru orînduirea dreptății.

Vă rugăm să primiți expresia respectuoaselor noastre condoleanțe.

Dr. Moses Rosen

Șef rabinul cultului mozaic, Președintele Federației Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România

Deputat în Marea Adunare Națională

Rezoluții ale Congresului Mondial Evreiesc

Între rezoluțiile adoptate de Congresul Mondial Evreiesc de la Bruxelles din august 1966, menționăm pe aceea care se referă la încetarea agresiunii din Vietnam, rezoluția care cere dezarmarea generală totală și rezoluția care protestează împotriva reînvierii neofascismului în Germania occidentală.

La recepția oferită de dr. Nahum Goldmann, președintele Congresului Mondial Evreiesc se întîrine cordial cu Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Citiți în pagina V-a

Lucrările sesiunii

Congresului Mondial Evreiesc

Inaugurarea noului local al Knesetului

DI. Kadiș Luz, președintele parlamentului Statului Israel (Kneset) a adresat Eminentei Sale d-lui dr. Moses Rosen, Șef-rabinul cultului mozaic și președintele Federației Comunităților Evreiești (M) din Republica Socialistă România invitația de a lua parte la solemnitatea inaugurării (Hanukat Habait) noului local al parlamentului israelian, care a avut loc la 30 august 1966, precum și la prima ședință a acestui parlament ținută în noul local în ziua de 31 august 1966.

Eminentă Sa d. Șef rabin a adresat d-lui Kadiș Luz următoarea telegramă: „Multe mulțumiri pentru amabila invitație la inaugurarea noului local al Knesetului. Cu părere de rău, din cauza pregătirilor pentru sărbători nu pot participa. În numele meu personal, precum și în numele Federației Comunităților Evreiești din România vă binecuvîntez cu binecuvîntarea țărnoșii celui dintii templu: Fie ca harul lui Dumnezeu să sălășluiască în activitatea voastră”.

Întoarcerea în țară a Eminentei Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen

După ce a luat parte la cea de a cincea plenară a Congresului Mondial Evreiesc care a avut loc la Bruxelles între 31 iulie și 10 august 1966 și după ce s-a întîlnit la Viena, în ziua de 9 august a.c., cu ministrul Cultelor statului Israel, dr. Z. Wahrhaftig și cu d. Charles Jordan, directorul general al lui „American Joint Distribution Committee”, Eminentă Sa d. Șef rabin dr.

Moses Rosen s-a înapoiat în țară în ziua de 10 august a.c.

Pe aeroportul Băneasa d-sa a fost întîmpinat de conducătorii Federației Comunităților Evreiești (M), ai Comunității Evreilor (M) din București, de rabini, hahami, efori ai sinagogilor din capitală etc.

A fost de față d. C. Mireanu, director în Departamentul Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri.

Suluri sfînte în dar

De mai mulți ani încoace se oficiază în templele și sinagogile noastre cu un număr de suluri sfînte (Sifrei Tora) mult mai redus decît cel existent. Acele suluri care prinosesc stau fără a se face lectura biblică din ele, ceea ce din punct de vedere religios constituie o impietate față de aceste cele mai sfînte ale noastre obiecte de cult.

Spre a remedia această situație, spre a reda acestor suluri menirea lor, aceea de a servi pentru oficierea slujbelor religioase mozaice, Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a solicitat și Departamentul Cultelor a încuviințat ca acele suluri sfînte care au rămas fără întrebuintă să fie dăruite organizației de asistență, „Joint”, care la rîndul ei să îngrijească de distribuirea lor, tot fără nici o plată, la sinagogi din Israel, care nu posedă în număr suficient astfel de obiecte de cult. Se va da precădere în distribuirea sulurilor acelor sinagogi în care și fac rugăciunea credincioșii mozaici originari din România.

O comisie alcătuită din d. Șef rabin dr. Moses Rosen, dr. Wahrhaftig, ministrul cultelor statului Israel și Charles Jordan, director general al Jointului va hotărî asupra acestei distribuiri orientîndu-se după criteriile susarătate.

În ziua de 13 iulie 1966 a fost expediat cu un vagon special un prim transport de 1.058 suluri sfînte.

Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, conducătorii Federației Comunităților Evreiești

(M.), clerici ai cultului mozaic, efori de sinagogi, etc.” au lucrat personal la revizuirea, ambalarea și încărcarea sulurilor.

Urmare în pag. II-a

Ministrul României în Israel primește mulțumiri

Ziarul „Viața noastră” din Tel Aviv publică în numărul său din 18 august a.c. următoarele:

„Dr. Zerah Wahrhaftig, ministrul Cultelor, a mulțumit ieri d-lui Valeriu Georgescu, ministrul României în Israel, pentru consimțămîntul guvernului român de a transfera în Israel cele peste 2500 suluri de Thora nefolosite de către comunitățile evreiești din România.

Ministrul României a făcut ieri o vizită protocolară ministrului Cultelor, în cabinetul acestuia, de la Ierusalim.